

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних
відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему: «Стратегія КНР щодо України в умовах російсько-української
війни»

Виконав:

здобувач вищої освіти 2-го курсу, групи УВ-61
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
ОПП «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»
Лошак Павло Вікторович

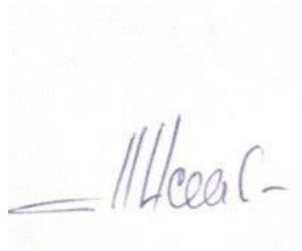

Керівник:

Файєр Олена Анатоліївна, кандидат юридичних
наук, доцент

Рецензент: Ісаєв Арсен Миколайович, кандидат
юридичних наук, доцент

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський інститут міжнародних
відносин та туристичного бізнесу»
Кафедра міжнародних відносин
Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії»
Освітньо-професійна програма «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»
Рівень вищої освіти: другий (магістерський)

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри

(Підпис)

Наталія ВІННИКОВА
(ім'я, прізвище)

«_2_» червня 2025 року
(зі змінами від 11.09.2025; 06.10.2025)

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра
Лошака Павла Вікторовича
(прізвище, ім'я та по батькові)

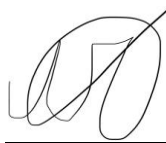
1. Тема роботи **«Стратегія КНР щодо України в умовах російсько-української війни»**
керівник роботи **Файер Олена Анатоліївна, кандидат юридичних наук, доцент**
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом по університету від **«02» червня 2025 року № 4001-5/1325** зі змінами від **«11» вересня 2025 року № 4001-5/3077**, зі змінами від **«6» жовтня 2025 року № 4001-5/3657**.
2. Строк подання здобувачем вищої освіти роботи **21 листопада 2025 р.**
3. Перелік питань, які потрібно розробити:
 1. Офіційна позиція та дипломатичні погляди КНР
 2. Політичні та економічні інтереси Китаю в Україні
 3. Китайсько-російські відносини та їхній вплив на український контекст
 4. Торговельно-економічна взаємодія Китаю з Україною в період 2014-2025 рр
 5. Перспективи розвитку стратегії Китаю щодо України
 6. Потенційні напрями поглиблення українсько-китайського співробітництва

4. План роботи

№ з/п	Назви етапів роботи	Строк виконання етапів
1	Вибір здобувачем теми КРМ і подання заяви на кафедру; затвердження теми та призначення наукового керівника; складання та затвердження індивідуального завдання на виконання КРМ	19.05.2025-30.06.2025
2	Підготовка вступу і розділу 1 КРМ	01.09.2025-30.09.2025
3	Підготовка розділу 2 КРМ	01.10.2025-15.10.2025
4	Підготовка розділу 3 КРМ	16.10.2025-31.10.2025
5	Підготовка висновків і переліку використаних джерел	03.11.2025-14.11.2025
6	Подання студентом завершеної КРМ науковому керівнику для перевірки та оформлення відгуку, перевірка КРМ на відсутність запозичень	17.11.2025-21.11.2025
7	Попередній розгляд КРМ на комісії від кафедри	24.11.2025-28.11.2025
8	Прийняття кафедрою рішення про допуск роботи до захисту в ЕК, оформлення та зовнішнє рецензування	01.12.2025-05.12.2025
9	Захист КРМ в ЕК і присвоєння випускникам кваліфікації	08.12.2025-24.12.2025

Дата видачі завдання 2 червня 2025 року (зі змінами від 11.09.2025; 06.10.2025).

Здобувач вищої освіти

(підпис)

Павло ЛОШАК
(ім'я, прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

Олена ФАЙСР
(ім'я, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ДИПЛОМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ КНР В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	10
1.1. Загальна характеристика позиції офіційного уряду КНР до російсько-української війни.....	10
1.2. Основні політичні та економічні інтереси Китаю щодо України	20
Висновки до розділу 1.....	32
РОЗДІЛ 2. КИТАЙСЬКО-РОСІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ.....	33
2.1. Китайсько-російські відносини та їхній вплив на український контекст	33
2.2. Торговельно-економічна взаємодія Китаю з Україною в період 2014-2025 рр.....	45
Висновки до розділу 2.....	57
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЇ КИТАЮ ЩОДО УКРАЇНИ.....	59
3.1. Ключові стратегічні пріоритети України та КНР	59
3.2. Потенційні напрями поглиблення українсько-китайського співробітництва	64
Висновки до розділу 3.....	69
ВИСНОВКИ.....	71
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	77

ВСТУП

Актуальність теми китайської стратегії щодо України в контексті російсько-української війни є надзвичайно актуальним як з практичної, так і з теоретичної точки зору, оскільки визначає дії однієї з найважливіших сил у світовій системі в умовах тривалого конфлікту, який змінює обличчя безпеки Європи та Євразії. Китай офіційно представив свій власний план з 12 пунктів для політичного врегулювання конфлікту, що демонструє прагнення країни надати міжнародній спільноті дипломатичну пропозицію та стати ключовим гравцем у процесі досягнення миру.

Одночасно, практична політика Китаю характеризується прагматичним пошуком рівноваги між підтримкою стратегічних зв'язків з Росією та збереженням економічних та політичних контактів з країнами Заходу. Цей баланс має пряме відношення до безпекової ситуації в Європі, до транспортних та торговельних маршрутів, а також до глобальної системи санкцій та контрсанкцій, що, в свою чергу, впливає на спроможність Заходу надати колективну відповідь на подальші ескалації. Аналіз показує, що співпраця між Китаєм та Росією поглиблюється, однак масштаби та спрямованість цього співробітництва залишаються неясними та знаходяться в межі складного переплетення національних інтересів.

Економічний вимір додає додаткову актуальність: торговельно-економічні контакти між КНР та Україною, а також енергетичний та фінансовий канали, що пов'язують Пекін із Москвою, створюють поле для інструменталізації економічних відносин у геополітичних цілях. Зміни в товарообігу, інвестиційних потоках і логістичних коридорах прямо впливають на стійкість української економіки та на загальні тенденції глобальної продовольчої та енергетичної безпеки.

Крім того, російсько-українська війна виступає для КНР джерелом стратегічних уроків і можливостей для переосмислення власних доктрин безпеки та розвитку військово-технологічних спроможностей. Аналітичні звіти відзначають, що Пекін спостерігає за ходом конфлікту як за прецедентом, що може впливати на його майбутню поведінку в регіонах з високою напругою, зокрема щодо Тайваню та сусідніх країн. Це надає темі додаткової теоретичної та прикладної значущості.

Отже, дослідження стратегії КНР щодо України є актуальним через поєднання дипломатичного, економічного та безпекового вимірів, а також через її потенціал впливати на хід конфлікту, регіональну стабільність і глобальну архітектуру міжнародних відносин. Науковий аналіз цієї стратегії сприятиме краще аргументованим прогнозам щодо подальших дій Пекіна та розробці відповідних політик з боку України та її партнерів

Ступінь вивченості теми зовнішньополітичного курсу Китайської Народної Республіки та його стратегічні орієнтири є предметом досліджень як у вітчизняній, так і у зарубіжній науковій літературі.

Серед українських авторів варто відзначити Д. В. Неліпу й М. П. Ворону, котрі аналізують геополітичний вимір китайської політики на пострадянському просторі в контексті війни Росії проти України. Значну увагу правовим основам та нормативно-правовим механізмам зовнішньої політики КНР приділяє В. М. Шамраєва, тоді як Б. В. Голянич і Р. Ю. Божок досліджують, передусім, взаємодію політичних та економічних чинників, що визначають її зміст. У зарубіжній науці питання глобальної стратегії Пекіна активно розробляє Девід Шамбо, тоді як Грем Аллісон розглядає Китай у ширшому контексті суперництва зі США та Заходом.

Попри наявність значної кількості праць, у науковому дискурсі й досі бракує комплексного аналізу позиції та стратегії КНР саме щодо України в умовах російсько-української війни, що й підкреслює новизну проведеного дослідження.

Мета дослідження – визначення ключових особливостей та стратегічних пріоритетів Китайської Народної Республіки щодо України в умовах російсько-української війни, а також оцінка їх впливу на регіональну та глобальну систему міжнародних відносин.

Об’єктом дослідження є стратегія Китайської Народної Республіки щодо України в умовах російсько-української війни, а предметом дослідження є зовнішня політика Китайської Народної Республіки.

Завдання дослідження складаються в роботі над наступними питаннями:

- встановити офіційну позицію та дипломатичні погляди КНР
- визначити основні політичні та економічні інтереси Китаю щодо України
- проаналізувати китайсько-російські відносини та їхній вплив на український контекст
- оцінити торговельно-економічну взаємодію Китаю з Україною в період 2014-2025 рр
- з’ясувати перспективи розвитку стратегії Китаю щодо України
 - визначити потенційні напрями поглиблення українсько-китайського співробітництва

Методи дослідження

У процесі дослідження теми було використано комплекс загальнонаукових та спеціальних методів, що забезпечують всебічний аналіз стратегії Китайської Народної Республіки щодо України в умовах російсько-української війни.

Аналіз і синтез – для системного опрацювання наукових джерел, офіційних заяв уряду КНР, міжнародних документів, аналітичних матеріалів та визначення основних напрямів китайської зовнішньої політики щодо України.

Порівняльний метод – для зіставлення політичних, економічних та дипломатичних підходів Китаю до України та Росії, а також з позиціями інших міжнародних акторів.

Історико-хронологічний метод – для простеження еволюції китайсько-українських відносин у період з 2014 по 2025 рр.

Системний підхід – для розгляду політики КНР як складової ширшої системи міжнародних відносин і глобальної стратегії Китаю.

Метод контент-аналізу – для вивчення офіційних документів, виступів, заяв китайських посадовців та матеріалів провідних ЗМІ з метою виявлення ключових меседжів і тенденцій зовнішньополітичного курсу Пекіна.

Прогностичний метод – для визначення можливих перспектив розвитку стратегії Китаю щодо України в контексті зміни міжнародного середовища та російсько-української війни.

Характеристика основної частини тексту роботи

Основна частина роботи складається з трьох розділів, у яких послідовно досліджуються різні аспекти взаємовідносин Китаю та України. Перший розділ присвячений офіційній позиції КНР у контексті російсько-української війни та визначенню ключових політичних і економічних інтересів Китаю щодо України, аналізується, як Китай поєднує дипломатичну обережність із прагненням до економічної

взаємодії, балансуючи між стратегічними партнерами та регіональною стабільністю. Другий розділ зосереджено на китайсько-російських відносинах та їхньому впливі на український контекст, а також на аналізі торговельно-економічної взаємодії Китаю та України у період 2014–2025 років; розділ демонструє, що формування стратегії Китаю щодо України відбувається під впливом комплексного поєднання геополітичних чинників та прагнення до економічного розвитку. У третьому розділі розглядаються перспективи розвитку стратегії Китаю щодо України, визначаються ключові стратегічні пріоритети двох країн і потенційні напрями поглиблення співробітництва у різних сферах, таких як торгівля, енергетика, інфраструктурні проєкти та високі технології, що дозволяє зробити висновок про необхідність обережного балансування між економічними вигодами та політичними ризиками для досягнення ефективного двостороннього партнерства. В цілому, основна частина роботи демонструє системний підхід до вивчення китайсько-українських відносин, поєднує аналіз політичних, економічних та стратегічних аспектів і формує комплексне уявлення про чинники, що визначають сучасну та перспективну політику Китаю щодо України.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, який налічує 61 найменування. Загальний обсяг роботи становить 87 сторінок, з яких основного тексту – 66 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ДИПЛОМАТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ КНР В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

1.1. Загальна характеристика позиції офіційного уряду КНР до російсько-української війни

У перші дні повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року позиція Китаю щодо цього конфлікту вирізнялася характерною стриманістю та дипломатичною обережністю, що відображає довготривалі принципи зовнішньої політики Пекіна. На відміну від багатьох інших світових держав, Китай не став відкрито засуджувати дії Росії, однак і не висловив однозначної підтримки Україні. Такий підхід, заснований на концепції невтручання у внутрішні справи інших країн і збереженні політичного нейтралітету, не дозволив Китаю зайняти чітко артикульовану сторону в конфлікті, попри його масштабність і глобальні наслідки. Замість того, щоб стати на бік однієї з країн, китайська дипломатія наполягала на необхідності врегулювання ситуації виключно мирним шляхом, через політичний діалог, наголошуючи на неприпустимості подальшої ескалації насильства та порушення норм міжнародного права. Цей підхід тісно пов'язаний з фундаментальними засадами китайської зовнішньої політики, які традиційно зосереджені на повазі до суверенітету та територіальної цілісності держав, а також на утриманні від втягування у збройні конфлікти [50].

У такому контексті речник Міністерства закордонних справ Китаю Ван Веньбін на регулярній пресконференції 25 лютого 2022 року наголосив на кількох ключових моментах. Він підкреслив, що: «суверенітет і територіальна цілісність усіх держав мають бути поважані та захищені, а цілі й принципи Статуту ООН — спільно підтримані міжнародною

спільнотою. Водночас дипломат зауважив, що українське питання має складний і особливий історичний контекст, і що Китай розуміє законні занепокоєння Росії у сфері безпеки» [21].

Китай, намагаючись зберігати баланс в умовах зростаючого міжнародного тиску, обирає стратегію, яка дозволяє йому не ставати явно на бік Росії або України, одночасно зміцнюючи власні стратегічні позиції і захищаючи довгострокові національні інтереси. На відміну від традиційного нейтралітету, який передбачає мінімальну участь і сувору неприєднаність, або від умовного проросійського нейтралітету, орієнтованого на узгодження з інтересами Москви, концепція «дискурсивного стратегічного нейтралітету» являє собою більш гнучкий і багатогранний підхід. Вона об'єднує управління нарративом і адаптивний прагматизм, дозволяючи Китаю ефективно балансувати між зовнішнім тиском і власними довгостроковими цілями.

Крім того, «дискурсивний стратегічний нейтралітет» є логічним продовженням більш широкої зовнішньополітичної та оборонної стратегії Китаю [63, 1-18].

Посідаючи місце другої економіки світу, Китай послідовно відстоює захист власних інтересів у сфері безпеки та розвитку, водночас спираючись на зовнішньополітичні принципи миру, співпраці та взаємної вигоди, а також просуваючи ідею формування спільноти єдиної долі людства. Зіткнувшись із глобальними викликами, зокрема російсько-українським конфліктом, китайське керівництво наполегливо закликає до врегулювання розбіжностей шляхом діалогу та переговорів, наголошуючи, що його позиція полягає у підтримці миру, сприятливого процесу примирення й діалогу, заохоченні всіх учасників зберігати стриманість і уникати подальшого загострення кризи, якнайшвидше повертатися до переговорів, поважати один одного, враховувати законні

занепокоєння сторін і вибудувати збалансовану, дієву та стійку архітектуру європейської безпеки [52].

Китай, який демонстрував стійке економічне зростання протягом останніх двох десятиліть, з самого початку підкреслив, що не буде приєднуватися до санкційного режиму Заходу проти Росії. За заявами китайської влади, подібні обмеження є несправедливими і суперечать основоположним принципам ліберального інституційного порядку, включаючи багатосторонність, свободу торгівлі і норми міжнародного права. При цьому Китай, який грає ключову роль для російської економіки в умовах кризи, прагне отримати вигоду, зберігаючи нейтральну позицію. Розглядати цю позицію виключно як невизначеність або коливання між Заходом і Росією не зовсім коректно — більш корисним підходом буде аналіз економічних висновків, які Китай може зробити в результаті поточного конфлікту [48].

Китай з самого початку конфлікту не став звинувачувати або засуджувати Росію, а, навпаки, продемонстрував розуміння її позиції. У день початку бойових дій міністр закордонних справ КНР Ван і в розмові з Сергієм Лавровим зазначив, що Пекін враховує і розділяє «законні побоювання Росії в області безпеки». На тій же день прес-конференції Міністерства закордонних справ Китаю представник Bloomberg поставив пряме запитання: чи вважає Китай те, що відбувається вторгненням і порушенням Статуту ООН. Однак офіційний представник відомства відповів ухильно. Він підкреслив, що події мають «складний історичний фон», і звернув увагу на заяву Москви про те, що проведена нею «спеціальна військова операція» на сході України не передбачає ударів по містах. З того часу Китайські дипломати в публічних коментарях свідомо уникають термінів «вторгнення» і «війна». В їх офіційній риторичі закріпилися інші формулювання— «спеціальна військова операція», «українська криза «або»російсько-український конфлікт". Аналогічного

підходу дотримуються і підконтрольні державі китайські ЗМІ: в їх публікаціях також відсутні такі слова, як «вторгнення» або «війна» [41].

Геополітичні інтереси Китаю значною мірою визначають його ставлення до війни в Україні. Пекін зацікавлений у збереженні тісних зв'язків із Росією, адже це партнерство посилює його позиції у протистоянні зі США та їхніми союзниками. Водночас конфлікт в Україні дає Китаю можливість відволікти Захід від його стратегічних планів у Азійсько-Тихоокеанському регіоні, особливо щодо питання Тайваню. Разом із тим Китай не прагне, щоб Росія зазнала поразки, адже це могло б змінити глобальний баланс сил і дозволити Вашингтону більше зосередитися на китайському напрямку. Тому для Пекіна найбільш вигідним є сценарій, за якого Москва не опиняється в ролі переможеного, але водночас і не досягає повної перемоги [7].

Протистояння між Росією та Україною перетворилося на наймасштабнішу міжнародну кризу після завершення холодної війни. Його наслідки безпосередньо впливають на стратегічне середовище навколо Китаю, а також визначають подальший розвиток світового порядку, створюючи серйозні виклики для глобальної безпеки й стабільності. У такій ситуації для Китаю було б нереалістично і навіть невиправдано зберігати повний нейтралітет і залишатися осторонь. Від початку збройного конфлікту Пекін намагався виступати у ролі посередника: закликав сторони сісти за стіл переговорів, наполягав на необхідності припинення вогню, застерігав від подальшої ескалації та підкреслював важливість мирного врегулювання. Такі зусилля спрямовувалися як до Москви, так і до Києва, і китайська дипломатія неодноразово наголошувала на готовності продовжувати цю лінію поведінки й надалі. Подібна стратегія відповідає ширшому курсу зовнішньої політики Китаю останніх років, який акцентує на залученні до розв'язання так званих «гарячих точок». У офіційних промовах та документах це визначення

відоме як «конструктивна участь». Китай поступово почав втілювати його на практиці, прагнучи позиціонувати себе як відповідальну світову державу. Так, у вересні 2022 року на засіданні Генеральної Асамблеї ООН тодішній міністр закордонних справ КНР Ван І підкреслив, що Пекін готовий робити свій внесок у врегулювання складних міжнародних конфліктів, проте незмінно дотримуватиметься принципу невтручання у внутрішні справи інших країн. Хоча ця концепція зовнішньополітичного курсу не була створена спеціально для врегулювання російсько-українського конфлікту, вона цілком поширюється й на нього [62, с. 24-46].

Якщо розглядати не лише офіційні заяви, але й конкретні дії Китаю на міжнародній арені, стає очевидним, що протягом 2022 року політична взаємодія між Пекіном і Москвою залишалася стабільною, інтенсивною й добре скоординованою. Співпраця здійснювалася на найвищому рівні, що свідчить про обоїпільну зацікавленість у збереженні тісного стратегічного партнерства. Уже наступного дня після початку повномасштабної агресії Росії проти України відбувся телефонний дзвінок між президентом РФ Володимиром Путіним і головою КНР Сі Цзіньпіном. Ця розмова стала свідченням готовності обох сторін оперативно координувати позиції й підтримувати постійний дипломатичний канал навіть на тлі глобальної напруги та суттєвих змін у міжнародному середовищі. У червні того ж року лідери провели ще одну телефонну бесіду, цього разу з нагоди дня народження Сі Цзіньпіна, що надало двостороннім відносинам не лише прагматичного, а й символічного значення. Такі контакти демонструють, що Китай прагне не дистанціюватися від Росії, а, навпаки, зберігати регулярний діалог і підтримку, навіть у періоди зростання глобальної критики на адресу Кремля [54, 61].

Китайське вище керівництво неодноразово підкреслювало важливість стратегічного партнерства з Російською Федерацією, вважаючи його

ключовим елементом зовнішньополітичної стратегії країни. Зокрема, під час офіційних зустрічей із міністром закордонних справ РФ Сергієм Лавровим голова КНР Сі Цзіньпін, а також міністр закордонних справ і державний радник Китаю Ван І неодноразово акцентували на взаємній довірі між двома державами та готовності до подальшого розширення співпраці в політичній, економічній та безпековій сферах. Китайська сторона підкреслювала своє розуміння так званих «законних інтересів у сфері безпеки», які Росія декларує в європейському контексті, особливо в умовах загострення її відносин із Заходом. Така риторика демонструє прагнення Пекіна не лише зберігати стабільні й тісні зв'язки з Москвою, але й формувати альтернативний до західного полюс міжнародного впливу, базований на принципах невторчання, стратегічного балансу та спільного спротиву однополюсному світовому порядку [55].

Подібні меседжі озвучував і член Постійного комітету Політбюро ЦК КПК Лі Чжаньшу, який у квітні під час відеоконференції з російськими представниками охарактеризував двосторонні зв'язки як «зрілі, стійкі та надійні» [57].

Його висловлювання у вересні 2022 р. під час візиту до Москви стали ще більш відвертими: він засвідчив підтримку російських «ключових інтересів» у контексті української проблематики та підкреслив готовність Пекіна надавати «розуміння і підтримку» [49].

Варто підкреслити, що дипломатична активність Китаю простежувалася не лише в площині двосторонніх відносин, а й у ширшому — регіональному й глобальному — форматі. Китайські дипломати послідовно відстоювали інтереси Москви як у спілкуванні зі Сполученими Штатами та європейськими країнами, так і в діалозі з державами глобального Півдня. Показовою в цьому сенсі стала зустріч КНР і Європейського Союзу в онлайн-форматі у квітні 2022 року, коли жорстка критика санкційної політики з боку Пекіна та відкриті сигнали підтримки

на адресу Москви спричинили відчутне загострення у відносинах Китаю з низкою європейських столиць [46].

Під час саміту БРІКС у червні 2022 року голова КНР Сі Цзіньпін, торкаючись питання війни в Україні, озвучив низку тез, які чітко окреслювали позицію Китаю щодо глобальної політики Заходу. Зокрема, він виступив проти формування військово-політичних блоків, запровадження односторонніх санкцій та політики гегемонії, під якою мається на увазі домінування окремих держав у міжнародних справах. Ці заяви були не лише непрямим сигналом підтримки Росії в умовах її ізоляції з боку Заходу, а й вираженням загального невдоволення Пекіна поведінкою Сполучених Штатів та їхніх союзників. Китай розглядає однополюсний світовий порядок як загрозу своїм довгостроковим інтересам, тому виступає за багатополлярність, де жодна країна не матиме домінуючого впливу. Риторика Сі Цзіньпіна на саміті відображала прагнення КНР просувати альтернативний підхід до глобального управління, в якому міжнародні відносини будуються на принципах рівноправності, взаємної поваги та невтручання у внутрішні справи [43].

Дипломатична стратегія Китаю щодо України вирізняється складністю та багатовекторністю, поєднуючи прагматизм із ретельно вивіреними політичними сигналами. Зберігаючи офіційну позицію «зваженого нейтралітету», яка підкріплюється мирними ініціативами та поміркованими публічними заявами, Пекін водночас на практиці забезпечує дипломатичне прикриття Росії на міжнародній арені, уникаючи при цьому відкритої конфронтації із Заходом. Така стратегія дозволяє Китаю виступати в ролі потенційного посередника у врегулюванні конфлікту, зберігаючи репутацію відповідального глобального актора, але фактично підтримуючи ключові інтереси Москви. Ретельно скоординовані зустрічі на найвищому рівні між Сі Цзіньпіном та Володимиром Путіним відображають прагнення Китаю утримувати баланс між демонстрацією

стратегічного партнерства і запобіганням діям, які могли б викликати різку реакцію західних держав. У результаті Пекін зберігає можливість впливати на геополітичний процес навколо війни в Україні, не порушуючи власного іміджу нейтрального та миролюбного посередника [32].

Від початку повномасштабної війни між Росією та Україною у лютому 2022 року Китай займає вичікувальну та обережну позицію. Офіційно Пекін проголошує нейтральність і виступає за політичне врегулювання конфлікту шляхом переговорів, однак на практиці його риторика та дії частіше схиляються до підтримки Росії. Китай не визнає дії Москви актом агресії, не вводить жодних обмежень або санкцій проти неї, а натомість продовжує активно співпрацювати з РФ у сфері торгівлі, енергетики та безпеки. Попри це, КНР прагне залишатися в ролі глобального посередника, демонструючи ініціативи з врегулювання конфлікту, хоча запропоновані ним "мирні ініціативи" часто критикуються західними державами через невизначеність у питанні відновлення суверенітету та територіальної цілісності України. Для Китаю війна в Європі — це також геостратегічна можливість: з одного боку, зміцнити свій вплив у світі, з іншого — послабити позиції Заходу, особливо США, не втягаючись у пряме протистояння. Тож загалом позицію КНР у цьому конфлікті можна охарактеризувати як прагматичну: вона спрямована на захист власних національних інтересів і зміцнення геополітичного становища, уникаючи при цьому відкритого протистояння чи однозначної підтримки будь-якої зі сторін. Отже, узагальнення дипломатичної практики та публічних заяв свідчить, що Китай не обмежується лише декларативною підтримкою Росії, а й на практичному рівні виконує роль ключового партнера, демонструючи готовність координувати позиції та зміцнювати співпрацю в умовах посилення міжнародної напруженості [45, с 751-781].

Позиція Китаю щодо української кризи характеризується нейтралітетом, стратегічною гнучкістю та обережним, вичікувальним

підходом. В офіційних заявах Пекіна наголошується на важливості мирного врегулювання конфлікту, дипломатичної взаємодії та дотримання міжнародного права. Такий підхід дозволяє Китаю мінімізувати міжнародну відповідальність, зберігаючи конструктивні відносини з усіма ключовими учасниками. З одного боку, Китай підтримує територіальну цілісність України та виступає проти зовнішнього втручання у внутрішні справи держави. Це положення також створює прецедент взаємності для чутливих регіонів Китаю, таких як Тибет, Сіньцзян і Тайванська протока. Дотримання принципів суверенітету та стабільності зміцнює імідж Китаю як надійного партнера на міжнародній арені. З іншого боку, Китай критикує зовнішнє втручання, що вплинуло на кризу, включаючи дії Росії в Криму та Донбасі, а також підтримку Угоди про асоціацію України з ЄС. Утримання Китаю від голосування за відповідними резолюціями в ООН свідчить про прагнення зберігати нейтралітет між Москвою та Києвом. Крім того, Пекін виступає проти санкцій США, ЄС, Японії та Австралії проти Росії, вважаючи їх несумісними з принципами міжнародного співробітництва. Таким чином, підхід Китаю поєднує обережну дипломатію, стратегічну стриманість і фокус на довгострокових національних інтересах, демонструючи продуману стратегію балансування в складній геополітичній ситуації [37, с 16-17].

Російське вторгнення в Україну призвело до втрати Китаєм важливого партнера у Східній Європі. Відносини між Пекіном і Києвом до початку війни були загалом позитивними. Китай визнав незалежність України ще в січні 1992 року, невдовзі після проголошення її суверенітету. Подальші двосторонні контакти змінювалися залежно від політичного курсу українських лідерів. Особливо тісними зв'язки стали за правління проросійського президента Віктора Януковича, який приймав у Києві свого китайського колегу Ху Цзіньтао з офіційним візитом. У 2013 році Україна отримала статус "стратегічного партнера" КНР, а глава держави

здійснив візит до Пекіна. Однак політичне співробітництво суттєво охоллоло під час подій Євромайдану у 2014 році — масштабного й часто насильницького протестного руху, який спалахнув через рішення Януковича відмовитися від підписання угоди про асоціацію з ЄС під тиском Кремля, натомість обравши зближення з Росією. Після втечі Януковича до РФ, ці події стали поштовхом до анексії Криму Росією та її військового втручання на сході й півдні України. Позиція Китаю щодо цього була подвійною: з одного боку — стратегічна підтримка Москви, з іншого — прагнення дотримуватись принципу невтручання у внутрішні справи суверенних держав. Попри союзницькі відносини з РФ, Пекін офіційно не визнає окупацію Криму та інших українських територій [42].

Незважаючи на триваючу дипломатичну взаємодію і постійні міжнародні контакти, позиція Китаю щодо російсько-української війни залишається в основному незмінною, що, за оцінками заходу, викликає стурбованість. 5 жовтня спеціальний представник Держдепартаменту США і координатор американського Центру глобальної взаємодії Джеймс Рубін заявив, що, з точки зору Сполучених Штатів, Китай надає підтримку Росії під час конфлікту не тільки в дипломатичній та економічній сферах, а й в інформаційній сфері. Хоча Китайська Народна Республіка прагне позиціонувати себе як нейтрального суб'єкта, її конкретні дії — від економічної допомоги до скоординованих дипломатичних ініціатив та інформаційної підтримки — свідчать про іншу реальність, демонструючи відповідність російській політиці. Згодом, 18 жовтня, Держдепартамент США підтвердив свої побоювання, підкресливши, що Китай продовжує підтримувати тісні відносини з Росією і надає платформу, яка сприяє просуванню і виправданню агресивних дій Росії проти України. [10]

Китайські офіційні особи послідовно заявляють, що їхня держава не здійснює постачання летальної зброї жодній зі сторін збройного протистояння. У квітні 2025 року речник Міністерства закордонних справ

КНР Лінь Цзянь черговий раз наголосив, що Китай “ніколи не передавав летальної зброї сторонам, залученим до української кризи”, підкресливши відданість Пекіна принципам мирного врегулювання та дипломатичного діалогу. Подібну риторику підтримують і китайські дипломати у Вашингтоні. Вони неодноразово підкреслювали, що торговельно-економічна співпраця з росією “не спрямована проти будь-якої третьої сторони” і що “Китай не продає озброєння сторонам, залученим до конфлікту в Україні”. Представники КНР стверджують, що Пекін дотримується нейтральної позиції, виступаючи за стабільність і мир у регіоні. Втім, зауважують аналітики, постачання стратегічних матеріалів, зокрема нітроцелюлози, навіть якщо вони формально не відносяться до категорії зброї, фактично сприяє підтримці військово-промислового потенціалу росії. Такі поставки забезпечують російську оборонну промисловість критично важливими компонентами, які можуть бути використані у виробництві боєприпасів і військової техніки, що ставить під сумнів задекларований Китаєм нейтралітет [16].

1.2 Основні політичні та економічні інтереси Китаю щодо України

Відповідно до пріоритетів, позначених в експортній стратегії України, основною метою є розширення експорту високотехнологічної та інноваційної продукції. Ключовими галузями для розвитку експорту є Легка промисловість, аерокосмічна та авіаційна промисловість, машинобудування, а також харчова та переробна промисловість. З 108 виявлених перспективних товарних груп тільки 20 відносяться до секторів, виділених в стратегії. Хоча ці групи мають вирішальне значення для диверсифікації українського експорту, сировинні товари в даний час залишаються основним фактором потенційного зростання. Збільшення

експорту в Китай вимагає усунення нетарифних торгових бар'єрів, особливо щодо найбільш перспективних товарів. Цього можна досягти шляхом прямих переговорів з Урядом Китаю. Не менш важливим є забезпечення права на експорт цієї продукції, що передбачає підготовку, схвалення і підписання міжнародних угод, що гарантують доступ українських товарів на китайський ринок. Приведення українського законодавства у відповідність до стандартів ЄС та відкриття доступу на європейський ринок ще більше полегшать вихід на китайський ринок [2, с 91-92].

Формування політичних інтересів Китаю в Україні обумовлено поєднанням глобальних прагнень Пекіна і регіональної специфіки Східноєвропейського простору. У цьому контексті Україна розглядається Китаєм як важлива ланка в системі його зовнішньополітичних ініціатив.

До початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році динаміка китайсько-українських відносин багато в чому визначалася внутрішніми факторами. Політична нестабільність в країні і так звані «кольорові революції» неодноразово ставали причинами спадів і пауз у співпраці. Проте, незважаючи на подібні труднощі, Київ і Пекін прагнули вибудувати стійке і взаємовигідне партнерство, перш за все в економічній сфері, де інтереси обох сторін збігалися найбільш явно. Ситуація радикально змінилася після початку війни: відтепер на розвиток двосторонніх зв'язків у вирішальній мірі впливає зовнішній фактор — російська агресія. Цей конфлікт став головною умовою, що формує нові політичні та економічні реалії у взаємодії України та Китаю. Для розуміння глибини трансформації необхідно враховувати офіційну позицію Пекіна, яку часто трактують як своєрідний «про-російський нейтралітет». Китай уникає прямого засудження Москви, пояснюючи те, що відбувається розширенням НАТО на схід і збереженням

«холодновійськового» мислення, що дозволяє йому зберігати баланс між принципом невтручання і стратегічними відносинами з Росією [53].

Попри поступове ускладнення українсько-китайських відносин, що проявлялося в обмеженому політичному діалозі та зростаючій орієнтації Пекіна на зближення з Москвою, торговельно-економічне співробітництво між двома державами залишалося одним із ключових напрямів їх взаємодії. Економічний чинник тривалий час виконував роль стабілізатора, компенсуючи недостатній рівень політичних контактів та підтверджуючи прагнення обох сторін до збереження й розвитку практичних зв'язків. До початку широкомасштабної війни у 2022 році торговельні відносини України та Китаю перебували на піку розвитку. Обсяги взаємної торгівлі демонстрували безпрецедентні темпи зростання та сягали рекордних рівнів, що свідчило про стратегічну вагу економічного виміру у двосторонньому співробітництві. Особливо показовим став 2019 рік, коли Китай вперше випередив Росію та посів позицію найбільшого торговельного партнера України. Цей факт засвідчив переорієнтацію зовнішньоекономічних пріоритетів України та водночас закріпив роль Китаю як одного з провідних акторів у формуванні її торговельної стратегії [47].

Китай відіграє значну роль серед партнерів України не лише у сфері торгівлі та інвестицій, а й у впровадженні стратегічного курсу економічного розвитку та включення нашої держави до глобальних економічних процесів. В умовах сучасної світової економіки забезпечення стабільності української економіки неможливе без активної участі не тільки в європейських інтеграційних ініціативах, а й у трансрегіональних та азійсько-тихоокеанських економічних проєктах. Відтак, важливим завданням є розроблення альтернативних, але водночас взаємодоповнюючих стратегій співпраці з провідними центрами світового господарства. У статті проаналізовано специфіку економічних взаємин

України та Китаю на сучасному етапі. Наявна модель зовнішньої торгівлі, яка відзначається незначною часткою високотехнологічної продукції в експорті та переважанням імпорту з високою доданою вартістю, формує технологічну залежність України та поглиблює структурні дисбаланси її економіки [44].

Економічна та торговельна взаємодія між Китаєм і Україною є не лише ключовим елементом їхніх двосторонніх відносин, а й важливим інструментом досягнення спільного добробуту. Така співпраця виходить за межі суто національних інтересів і робить вагомий внесок у зміцнення регіональної стабільності та економічного розвитку. Ініціатива Китаю «Один пояс, один шлях» відкрила нові можливості для міжнародного економічного партнерства та надала Україні додаткові перспективи зростання. Участь нашої держави в цьому проєкті не лише сприятиме внутрішньому економічному розвитку, а й стимулюватиме глибшу інтеграцію Євразійського простору, зважаючи на стратегічне положення України як сполучної ланки між Європою та Азією. Завдяки координації політики, розвитку інфраструктури, співпраці у сфері виробничих потужностей, полегшенню торговельних процедур, фінансовій взаємодії та культурним контактам Китай зміцнює підтримку України, забезпечуючи досягнення взаємовигідних результатів [24].

У сфері економічних і торговельних відносин між Китаєм і Україною енергетика і сільське господарство є ключовими областями співробітництва. Дві країни встановили стабільні та довгострокові партнерські відносини в енергетичному секторі, при цьому Україна постачає нафту, природний газ та інші ресурси для задоволення зростаючих енергетичних потреб Китаю. Українська сільськогосподарська продукція, включаючи зерно і м'ясо, також користується високим попитом на китайському ринку. Торгові угоди між двома сторонами створили правову базу, яка забезпечує співпрацю в цих секторах і сприяє більш

збалансованому розвитку торгівлі. Крім того, за допомогою інвестицій і технічної допомоги Китай вніс свій внесок у модернізацію промислового потенціалу і технологічної бази України, одночасно пропонуючи китайським підприємствам можливості для зарубіжних інвестицій. Ця співпраця не тільки сприяє індустріалізації України, а й зміцнює глобальну присутність китайських компаній. Завдяки співпраці в області виробничих потужностей обидві країни змогли максимально посилити свою економічну взаємодоповнюваність, тим самим спільно сприяючи зростанню своїх економік [7, с 167-172].

В останні роки торговельні відносини між Китаєм і Україною демонструють значне і динамічне зростання, що відображає зміцнення зв'язків між двома країнами. Ця співпраця вийшла далеко за рамки простого обміну товарами, ставши важливим фактором зміцнення взаємної довіри, розширення економічних можливостей та сприяння розширенню міжнародних зв'язків. Ця співпраця не тільки поглиблює двосторонні відносини, але й позитивно сприяє глобальному економічному середовищу в цілому, створюючи нові канали для торгівлі, інвестицій та обміну технологіями. Торговельні відносини між цими двома країнами мають особливе значення не тільки для їх економіки, а й для балансу міжнародної торгівлі та розвитку світової економіки [64].

Після візиту президента України Віктора Януковича до Китаю в 2013 році обсяги двосторонньої торгівлі почали стрімко зростати. У 2019 році Китай посів перше місце серед торгових партнерів України, обігнавши Росію. Згідно з даними Державної служби статистики України, загальний товарообіг між країнами досяг 18,98 млрд доларів США, що майже на 80% перевищує показник 2013 року. Експорт з України до Китаю у 2021 році становив 8 млрд доларів і включав головним чином залізну руду, кукурудзу та соняшникову олію. Імпорт з Китаю оцінювався в 10,97 млрд доларів, де основну частку займали обладнання, Техніка та споживчі товари. У

маркетинговому році 2020-2021 Китай став найбільшим імпортером українського ячменю. Також близько 30% всього імпорту кукурудзи Китаєм (понад 8 млн тонн) було поставлено з України, за інформацією китайської митниці. Розвиток торгівлі сприяв відкриттю прямого залізничного вантажного сполучення між країнами, хоча його використання поки обмежене. Крім того, Україна включена в маршрут China-Europe Railway Express, що полегшило логістику для китайських компаній в період пандемії COVID-19 [58].

Основні принципи двостороннього співробітництва між Україною та Китаєм, зафіксовані у Спільному Комюніке 1992 року про встановлення дипломатичних відносин, відповідають п'яти принципам мирного співіснування, яких дотримується Китай. Невизнання Китаєм анексії Криму також має внутрішньополітичний вимір і спрямоване на захист ключових національних інтересів Пекіна в Тибеті, Сіньцзяні та на Тайвані. Основними напрямками двосторонньої взаємодії є сільське господарство, військово-технічне та авіаційно-космічне співробітництво, енергетика, інформаційні технології, транспорт та інфраструктура. У сфері міждержавної торгівлі спостерігається певна асиметрія: Китай займає третє місце серед торговельних партнерів України після ЄС та Росії, тоді як Україна посідає лише третє місце для Китаю в пострадянському просторі після Росії та Казахстану. Завдяки розвитку аграрного сектору Україна стала одним із провідних експортерів продовольчої продукції до КНР, що дозволяє компенсувати втрату російського ринку та сприяє зміцненню продовольчої безпеки Китаю. Військово-технічне та авіаційно-космічне співробітництво також сприяє розвитку взаємовигідних відносин. Так, авіаносець «Варяг», проданий Україною в 1998 році компанії з Макао, пізніше став першим авіаносним кораблем ВМС КНР під назвою «Ляонін». У стратегічних планах Китаю Україна розглядається як «осьова держава», здатна виступати мостом між Китаєм, Росією та ЄС.

Водночас, незважаючи на потенціал співпраці, Україна демонструє обмежену активність у реалізації ініціатив нового глобального центру сили. Зокрема, країна проявляє низьку політичну готовність до реалізації спільних інфраструктурних проєктів. Китай неодноразово висловлював зацікавленість у модернізації українських портів, які можуть слугувати для транспортування китайської продукції на ринки ЄС. У межах стратегії «Один пояс – один шлях» пасивна позиція України може призвести до її маргіналізації в багатосторонніх проєктах [37, с 16-17].

Однією з перших і найбільш суперечливих історій, пов'язаних із китайською присутністю в Україні, стала спроба придбання підприємства «Мотор Січ» — провідного виробника авіаційних двигунів. Через компанію Skyrizon, яка входила до структури Beijing Xinwei Technology Group, Китай намагався отримати контроль над високотехнологічними напрацюваннями, здатними суттєво посилити модернізацію Народно-визвольної армії. З огляду на те, що в минулому «Мотор Січ» забезпечувала Росію вертолітними двигунами, ймовірний продаж викликав серйозні сумніви щодо безпеки як усередині України, так і серед її західних партнерів. Після розриву військово-технічної співпраці з РФ у 2014 році уряд України почав шукати нові можливості для підприємства. Інвестиційну угоду з китайськими інвесторами уклали ще у 2015 році, проте стало відомо про неї лише через два роки. У 2017-му тодішній віце-прем'єр Степан Кубів повідомив, що між «Мотор Січ» та Skyrizon створено спільне підприємство, і в китайському місті Чунцін уже будується завод. Майже відразу після цього Генпрокуратура оголосила про перевірку щодо законності передачі акцій компанії, а в вересні того ж року суд за поданням СБУ наклав арешт на ці цінні папери [23].

Китай прагне скористатися триваючою кризою для досягнення власних економічних та геополітичних цілей. Для Пекіна це дає можливість активно просувати концепцію захищених механізмів двосторонньої

торгівлі, перевести розрахунки в національні валюти і переконати інші країни збільшити частку юаня в своїх валютних резервах, повторюючи підхід Росії в останні роки. Тим часом конфлікт в Україні створює додаткові перешкоди для міжнародної економіки: інфляція посилюється, ціни на основні товари, енергоресурси та інші предмети першої необхідності зростають. Санкції ще більше посилюють цю динаміку. В таких умовах Китай отримує додаткові важелі впливу, оскільки багато держав вважають за краще уникати прямого зіткнення як із Заходом, так і з Пекіном, тим самим надаючи йому більшу стратегічну гнучкість. Ще одним результатом війни став зростаючий розкол між колективним Заходом та країнами, які прагнуть відокремитися від його гегемонії. Це дає Китаю шанс розширити союзи з країнами Близького Сходу, Африки, а також Південно-Східної і Центральної Азії, які чинять опір тиску Вашингтона або відмовляються співпрацювати з інститутами, очолюваними Заходом. Більш того, відчуження Росії від західних держав відкриває Китаю можливість взяти на себе їх роль в підтримці експансіоністських підприємств в Сибіру і Арктиці. Це зміцнює позиції російських еліт, які виступають за більш тісну співпрацю з Пекіном, і одночасно посилює залежність Москви від китайських інвестицій і технологій. З часом це призводить до посилення впливу Китаю на формування російської політики. Аналогічна тенденція простежується в експорті китайських напівпровідників і телекомунікаційного обладнання, що ще більше підсилює вплив Пекіна в російській економіці [33].

Китай, підтримуючи позицію світової спільноти щодо санкцій проти Росії, призупинив окремі напрями співпраці на її території. Водночас він надав Україні гуманітарну допомогу через Червоний Хрест на суму 790 тис. доларів, перший вантаж якої прибув 9 березня 2022 року. Пізніше уряд КНР виділив ще 1,57 млн доларів. Окрім цього, Пекін висловив готовність надати Україні кредитні та інвестиційні ресурси на 21 млрд доларів для

проектів у сфері енергетики, інфраструктури, аграрного сектору та іпотечного кредитування. Проте тоді українська сторона не підтримала цю пропозицію, і кошти не були використані. Китай неодноразово заявляв, що така можливість і надалі залишається відкритою, очікуючи на конкретні українські ініціативи. З огляду на те, що прямі збитки від війни для України перевищують 100 млрд доларів, питання залучення китайських фінансових ресурсів для відбудови зруйнованих об'єктів є надзвичайно важливим. У цих умовах українське керівництво активізувало взаємини з КНР. Значну роль у цьому відіграла робота дипломатів України у США, Великій Британії, Китаї та інших країнах, завдяки чому міжнародна спільнота отримала більш чітке уявлення про події в Україні та надала фінансову, економічну й гуманітарну підтримку [18].

Війна в Україні прискорила глобалізацію і розширила вплив НАТО в Азії. Члени НАТО тісно співпрацюють зі своїми азіатськими партнерами, чинячи значний тиск на ініціативу OPOSH як зі Сходу, так і із Заходу. Зростаюча присутність НАТО в регіоні знаходить своє відображення в спільних військових навчаннях, розгортанні військової техніки і зміцненні політичних і військових зв'язків. Ці події ускладнюють реалізацію OPOSH і створюють додаткові політичні та стратегічні проблеми для всіх залучених сторін. Сполучені Штати і НАТО чинять економічний і політичний тиск, щоб послабити енергетичну залежність Європи від Росії. Це призвело до значних змін у світовому енергетичному ландшафті. Перебої в поставках енергоносіїв, особливо нафти і газу, які раніше поставлялися в Європу Росією, мають далекосяжні наслідки. Ці зміни стимулюють розробку нових стратегій енергетичної безпеки та спонукають країни шукати альтернативні джерела енергії. Вони можуть мати серйозні наслідки для Китаю, країн, що мають економічні зв'язки з Європою і Росією, і для світового енергетичного ринку в цілому. Залізнична мережа Китай-Європа залишається найважливішим маршрутом

для китайського експорту та імпорту: 73 лінії з'єднують Китай з Казахстаном, Росією, Білоруссю, Польщею, Німеччиною, Чехією, Францією та Іспанією. Китайські аналітики попереджають, що кількість поїздів може скоротитися вдвічі, якщо європейські країни продовжать ізолювати Росію. Російсько-українська війна також поставила під загрозу залізничний доступ Китаю до Європи, оскільки більшість маршрутів проходять через територію Росії. Це викликає серйозні побоювання з приводу майбутнього розвитку інфраструктурних проєктів OPOSH у багатьох країнах [11, 106-121].

Китай залишається одним з найбільш перспективних імпортерів української сировини, стабільно закупаючи українську кукурудзу і перероблені олійні культури. Додаткові експортні можливості можуть виникнути через торговельну напруженість між Китаєм і Сполученими Штатами, яка раніше призвела до збільшення експорту українського ячменю і кукурудзи в Китай, а також через зростання населення і зростання економічної активності в країні. Очікується, що Китай ще більше збільшить свої закупівлі для створення стратегічних резервів на тлі побоювань з приводу можливої другої хвилі епідемії. В результаті українські експортери повинні діяти швидко, щоб залишатися конкурентоспроможними на зростаючому китайському ринку. Крім зерна, Китай також являє собою потенційний ринок збуту м'яса птиці. Однак українські виробники курятини в даний час не мають можливості здійснювати прямі поставки в Китай. За даними агрохолдингу "МХП", процес акредитації для експорту м'яса птиці триває. Війна в Україні, санкції проти Росії та довгострокові наслідки пандемії COVID-19 створили складну продовольчу ситуацію у світі. За даними Всесвітньої продовольчої програми ООН, останні два роки були найгіршими з точки зору продовольчої безпеки з часів Другої світової війни: приблизно 49 мільйонам людей загрожував голод, а понад 323 мільйони зіткнулися з

гострою нестачею продовольства. Цей контекст підкреслює обґрунтовану стурбованість Китаю щодо продовольчої безпеки [2, с 91-92].

Після окупації Росією частини Донецької, Луганської областей та ряду інших регіонів України Китай почав нарощувати економічну взаємодію з цими регіонами. Ряд китайських фірм, включаючи Liming Heavy Industry Science & Technology, Amma Construction Machinery Shanghai та Zhongxin Heavy Industrial Machinery, постачали Гірничодобувне та будівельне обладнання підприємствам, що працюють під російським контролем. Ці угоди, які часто укладаються в рамках торгових ярмарків і галузевих форумів, ефективно підкріплювали зусилля Москви по інтеграції територій в свою економічну систему. Китайські підприємці також висловили зацікавленість у відродженні вугільної та металургійної промисловості регіону. Великі державні підприємства, такі як Genertec International та China Xinxing Group, вивчали можливість співпраці з окупаційними адміністраціями. Більш того, пропозиції про підключення захоплених територій до транспортного коридору Європа – Західний Китай відображали більш широке зближення інфраструктурних стратегій Росії і Китаю. Про перші значущі контакти між китайськими підприємцями та компаніями, що базуються на окупованому Донбасі, стало відомо навесні 2023 року під час Кантонського ярмарку в Гуанчжоу. Серед учасників був Артем Жихарев, радник директора так званої "державної" фірми "Надра", що діє в Донецьку під керівництвом російської адміністрації. Під час свого візиту він також відвідав кілька гірничих машин у Пекіні, Чженчжоу, Цзінані та Тайюані [23].

Здобуття Україною статусу кандидата на членство в ЄС та посилення співпраці США й європейських країн у контексті війни в Україні беззаперечно вплине на політику Китаю щодо нашої держави. Позиція Пекіна може зазнати радикальних змін у разі перемоги України, зазначає Дмитро Єфремов, член правління Української асоціації китаєзнавців та

експерт Інституту досліджень сучасного Китаю імені Бориса Курца. Китай жодним чином не отримує вигоди від цієї війни, адже у світі зростає попит на безпеку, а не на економічний розвиток, на якому базується ініціатива Пекіна «Один пояс, один шлях». Китай усвідомлює цю ситуацію. Лідер КНР Сі Цзіньпін на Діловому форумі БРІКС у червні говорив про концепцію Глобальної безпеки (так званого Безпекового поясу та шляху). На думку Уни Александри Берзіної-Черенкової, директорки Центру китайських досліджень Ризького університету імені Страдіня, Китай використовує війну в Європі для просування власної нової безпекової ініціативи як противаги американській системі безпеки, насамперед зближуючись із країнами АСЕАН [9].

Російське вторгнення в Україну матиме серйозні наслідки для глобальної економіки, і китайська стратегія «Один пояс, один шлях» (BRI) також опинилася під впливом цих подій. Серед масштабних інфраструктурних ініціатив Пекіна, покликаних об'єднати Євразію з Китаєм, особливе місце посідає економічний коридор «Новий Євразійський сухопутний міст». Він був створений для формування ключових залізничних маршрутів, що з'єднують Китай із Казахстаном, Росією, Білоруссю та Польщею. Обсяги перевезень цими шляхами за кілька років суттєво зросли: якщо у 2016 році мова йшла лише про кілька мільярдів доларів, то до 2021-го ця цифра досягла 74,9 мільярда. Попри труднощі, зокрема пандемію COVID-19, тенденція зростання збереглася. Хоча спочатку розвиток коридору значною мірою стимулювався щедрими субсидіями з боку Китаю, вже до 2023 року уряд заговорив про їх згортання, що свідчило про здатність проекту працювати на самоокупності. Розбудова цього транспортного коридору водночас сприяла зміцненню партнерських відносин Китаю з низкою важливих країн, передусім із Польщею. Варшава приєдналася до формату «17+1», уклала з Пекіном кілька стратегічних угод, а президент Польщі став єдиним

обраним лідером Європейського Союзу, який відвідав церемонію відкриття Олімпійських ігор у Пекіні. Втім, початок повномасштабної війни в Україні різко змінив ситуацію. Масові санкції, накладені на Росію — державу, яка є центральною ланкою «Євразійського сухопутного мосту» поставили під загрозу подальший розвиток проєкту. Торговельні обмеження та можливі заходи у відповідь можуть серйозно вплинути як на експортні потоки, так і на споживчий попит, створюючи ризики для стабільності цього транспортного коридору у перспективі [56].

Висновки до розділу 1

Позиція Китаю з приводу конфлікту між Росією і Україною характеризується обережним нейтралітетом, який прикривається заявами про «необхідність мирного врегулювання» і «важливість діалогу». Китайська влада прагне утримувати рівновагу між тісними зв'язками з Російською Федерацією і бажанням не загострювати відносини із західними країнами, особливо з Європейським союзом і Сполученими Штатами Америки. Пекін уникає висловлювань, які могли б бути сприйняті як явна підтримка однієї зі сторін, однак і не засуджує дії Росії, не визнаючи те, що відбувається повномасштабною війною або окупацією. Така позиція фактично відображає приховану симпатію до російської сторони. Подібний підхід обумовлений як стратегічними, так і економічними факторами: Китай прагне уникнути подальшого погіршення контактів із західними державами, особливо на тлі вже існуючої напруги навколо Тайваню, суперечок в Південно-Китайському морі і глобальних торгових протиріч.

Проте, Україна також входить в сферу інтересів Китаю. Хоча з політичної точки зору взаємодія залишається обмеженою, в економічному плані Пекін виявляв стабільний інтерес до українських можливостей ще до початку

військового вторгнення. Україна розглядалася як ключовий елемент ініціативи «Один пояс, один шлях», пропонуючи Китаю транспортні маршрути для доступу на ринки Європи. Крім цього, китайські компанії здійснювали вкладення в сільське господарство, енергетику та інфраструктурні проекти, що підкреслює практичний інтерес Китаю до природних ресурсів і виробничого потенціалу країни. Крім того, КНР є одним з головних зовнішньоторговельних партнерів України, особливо у сфері аграрного експорту, що формує зацікавленість Пекіна у збереженні стабільних економічних відносин та недопущенні повної втрати впливу на Київ.

Таким чином, підхід Китаю щодо українського конфлікту являє собою спробу збалансувати геополітичні завдання та економічну вигоду. Пекін прагне не втягуватися в пряму конфронтацію із західними державами, при цьому не відмовляючись від стратегічного співробітництва з Росією, важливого в контексті глобального суперництва з США. Водночас Китай не зацікавлений у повному руйнуванні української державності, оскільки Україна залишається перспективним партнером у реалізації його міжнародних ініціатив. Подібна багатовекторна стратегія дозволяє Китаю зберігати маневреність в умовах мінливої геополітичної обстановки, не беручи на себе жорстких зобов'язань, але використовуючи конфлікт для досягнення власних довгострокових цілей.

РОЗДІЛ 2. КИТАЙСЬКО-РОСІЙСЬКІ ВІДНОСИНИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА УКРАЇНУ

2.1 Китайсько-російські відносини та їхній вплив на український контекст

Укладений в 1950 році договір про дружбу, союз і взаємну допомогу

між СРСР і Китаєм вже через десятиліття втратив свою силу, привівши до радянсько-китайського розколу. Причинами стали не тільки ідеологічні та особистісні розбіжності між лідерами двох країн, а й накопичилися історичні суперечки про «нерівноправні договори» XIX століття, пов'язаних з розмежуванням кордонів. В результаті в 1960-і роки відбулося кілька збройних зіткнень, які поставили колишніх союзників на межу війни. Лише зміна керівництва в Москві і Пекіні відкрила можливість для поступового зближення. Важливим кроком стала промова Михайла Горбачова у Владивостоці 28 липня 1986 року, де він висловив готовність враховувати ключові Китайські вимоги: скоротити військову присутність уздовж кордону і піти на поступки в територіальних питаннях. Це дозволило відновити переговори і створити умови для поліпшення відносин вже в постхолодновоєнний період. При цьому російсько-Китайське партнерство не засноване на глибокій єдності політичних або економічних інтересів. Його суть полягає в тому, як обидві країни прагнуть діяти в міжнародній системі — спільно або паралельно, — що різко відрізнялося від ситуації часів розколу, коли вони не визнавали один одного рівноправними гравцями. На погіршення відносин у 1960-70-х роках вплинули ідеологічні розбіжності, територіальні претензії, суперництво за лідерство в комуністичному світі і навіть непрямі конфлікти через треті країни. Розрив став очевиднішим, коли США при Нікسونі пішли на зближення з Китаєм, щоб послабити позиції СРСР. Після розпаду Радянського Союзу Міжнародна система з біполярної перетворилася в однополярну, що підштовхнуло Москву і Пекін до пошуку нових форм співпраці. У 1990-ті роки вони підписали ключові Угоди про демілітаризацію та розмежування кордонів, що стало основою для стратегічного партнерства. Обидві сторони переживали кризу ідентичності і шукали своє місце в новій світовій системі. Важливим елементом їхнього зближення стало спільне прагнення до багатопольярного миру, зафіксоване

у спільній російсько-китайській декларації 1997 року. Надалі ця лінія отримала розвиток у створенні Шанхайської організації співробітництва, де Москва і Пекін зайняли провідні позиції і почали поглиблені військові і політичні взаємодії [51].

Зближення Китаю і Росії прийнято розглядати як особливу форму стратегічного партнерства між великими державами. Їхні стосунки протягом історії поєднували спільність ідеологічних орієнтирів та національних інтересів з елементами прихованої конкуренції. У сучасній епосі, коли на чолі держав стоять Сі Цзіньпін і Володимир Путін, Китайська Концепція «національної мрії» отримала новий зміст, що відображає трансформацію ідеології та зовнішньополітичного курсу. Росія ж, хоча і в меншій мірі, також прагне підтвердити свої позиції в якості значущого центру сили. Відправною точкою нового етапу взаємодії можна вважати 1996 рік, коли обидві сторони заявили про прихильність розвитку партнерських відносин. Цей вектор був закріплений підписанням в 2001 році договору про добросусідство, дружбу і співробітництво, а потім в 2008 році – затвердженням плану по його практичній реалізації. З поверненням Володимира Путіна на пост президента у 2012 році та приходом Сі Цзіньпіна до керівництва Комуністичною партією Китаю двосторонні зв'язки набули більш інституційного та системного характеру. Посилення цих процесів стало особливо помітним після 2014 року, коли під тиском західних санкцій Москва була змушена активніше спиратися на Пекін у торговельно-економічній та дипломатичній сферах.

У березні 2006 року відбувся офіційний візит Володимира Путіна до Китаю, який став важливим етапом у розвитку російсько-китайського співробітництва. Ця подія засвідчила прагнення обох сторін до поглиблення взаємодії, насамперед в економічній сфері. Під час зустрічей було досягнуто домовленостей щодо реалізації спільних енергетичних проєктів, зокрема будівництва двох газопроводів із Сибіру до Китаю.

Відповідно до Концепції зовнішньої політики Російської Федерації, Москва декларує прагнення до розвитку взаємовигідного партнерства з Пекіном у всіх напрямках. Водночас основним завданням залишається підвищення рівня економічної співпраці до масштабу вже досягнутих політичних контактів. Важливим кроком у зміцненні відносин між двома державами стало остаточне врегулювання прикордонного питання. Проблеми розмежування російсько-китайського кордону, що тривалий час залишалися джерелом суперечностей, були розв'язані на основі принципів міжнародного права. У липні 2008 року міністр закордонних справ Росії Сергій Лавров і глава МЗС КНР Ян Цзечі підписали додатковий протокол-опис лінії спільного кордону у східній частині. Цим документом було юридично завершено процес демаркації та визначено остаточну лінію російсько-китайського кордону [15, с 514-517].

Після анексії Кримського півострова Росія активізувала свою орієнтацію на Китай. Під впливом західних санкцій Кремль переглянув стратегію експорту енергоресурсів і уклав з Пекіном угоду про будівництво газопроводу «Сила Сибіру», призначеного для постачання російського газу до Китаю з регіонів Далекого Сходу. Варто підкреслити, що цей процес зближення не був виключно ініціативою Москви. Сі Цзіньпін, який обійняв посаду голови КНР у березні 2013 року, також активно демонстрував зацікавленість у поглибленні відносин: його першим закордонним візитом стала поїздка до Росії, що засвідчило сприйняття Москви як ключового партнера та близькість позицій обох держав у багатьох питаннях міжнародної політики. Об'єднуючим чинником для Володимира Путіна та Сі Цзіньпіна стала їх спільна критика американської гегемонії та негативне ставлення до однополярної системи. Водночас, попри посилення політичної взаємодії та збіг стратегічних інтересів, у військовій сфері залишалися елементи недовіри, що стримували розвиток повноцінного

військово-технічного співробітництва [59, с. 215-217].

У цілому Китайська Народна Республіка та Російська Федерація почали налагоджувати співробітництво майже відразу після розпаду Радянського Союзу. Варто відзначити, що на початковому етапі таке партнерство було більш вигідним саме для Росії: складна економічна ситуація змушувала Москву шукати будь-які джерела поповнення державного бюджету. Одним із таких стабільних каналів стала торгівля залишками радянської зброї. Тому не дивно, що перші угоди між країнами носили радше комерційний, ніж політичний характер і стосувалися постачання озброєння. Для Китаю таке співробітництво було вигідним з кількох причин. По-перше, воно допомагало зменшити негативний вплив санкцій, запроваджених західними державами після подій 1989 року на площі Тяньаньмень. По-друге, це дозволяло прискорити модернізацію збройних сил шляхом закупівлі імпортного озброєння [22].

На відміну від України, інтенсивність російсько-китайських контактів досягла безпрецедентного рівня. Російські офіційні особи, зокрема Володимир Путін, а також державні ЗМІ представляли двосторонні відносини виключно в позитивному світлі. 5 жовтня 2023 року, виступаючи на пленарному засіданні XX засідання дискусійного клубу «Валдай», Путін охарактеризував співробітництво Росії та Китаю як «надзвичайно важливий фактор стабілізації міжнародного життя» і запевнив, що співпраця у сфері безпеки продовжуватиме розширюватися. Водночас він підкреслив, що країни не створюватимуть формальних блоків, але зазначив, що вони «змушені реагувати на зміни в навколишньому середовищі». Крім того, Путін наголосив, що підтримка темпів економічного зростання є важливою для посилення впливу обох держав [10].

Геополітичні обмеження створюють для Росії та Китаю численні стимули для поглиблення тісної співпраці. Спільна недовіра до західної

гегемонії, авторитарне управління та схожі політичні амбіції стали фундаментом відносин Москви та Пекіна, які формувалися протягом життя останнього покоління політичних лідерів і значною мірою визначили їхню зовнішньополітичну логіку. У міру того як напруженість у відносинах між Росією та західними країнами поглиблюється, Кремль дедалі більше орієнтується на Китай, а двосторонні зв'язки продовжують зміцнюватися на різних рівнях — економічному, дипломатичному та безпековому. Хоча Росія часто позиціонує ці відносини як союз двох великих цивілізацій і підкреслює їхню стратегічну важливість для стабільності міжнародного порядку, реальна динаміка демонструє асиметрію партнерства. Нещодавній візит президента Володимира Путіна до Китаю продемонстрував, що Москва все частіше виступає пішаком у ширшій геополітичній стратегії Пекіна, у той час як Пекін використовує позицію Кремля для просування власних регіональних та глобальних інтересів. Стратегічне співробітництво між двома країнами значно активізувалося після початку вторгнення Росії в Україну. Проте, незважаючи на це зростання взаємодії, Росія залишається слабшим партнером у двосторонніх відносинах, а Китай демонструє обережність і вибірковість у своїх кроках, максимально використовуючи поточну ситуацію для посилення свого впливу на міжнародній арені. Незважаючи на численні публічні заяви, які підкреслюють тісне партнерство та «особливе братство» між державами, траєкторія двосторонніх відносин залишається обережною, частково через історичну напруженість. Заяви Путіна про «братство назавжди» між Росією та Китаєм ігнорують низку історичних епізодів, таких як Пекінський мирний договір 1860 року, радянське вторгнення в Сіньцзян 1934 року та ядерні погрози під час китайсько-радянського розколу, що демонструють періоди серйозних розривів у їхніх так званих «братських» відносинах і підтверджують складність і неоднозначність двосторонньої історичної пам'яті [29].

Після 2022 року в російсько-китайських відносинах чітко простежується нова тенденція — посилення військового співробітництва між двома державами. Це особливо помітно у зростанні кількості спільних військових навчань, які поступово перетворилися на важливий інструмент політичної та безпекової координації сторін. У період із січня 2022 року по серпень 2024 року відбулося приблизно п'ятнадцять спільних військових навчань, з яких одинадцять були проведені у Тихоокеанському регіоні. Більшість із цих маневрів мали демонстраційний характер і розглядалися як реакція на активізацію військової діяльності США та їхніх союзників в Індо-Тихоокеанському просторі. Попри формальну симетрію участі, Китай отримує з цієї співпраці значно більше стратегічних вигод, ніж Росія. Для КНР такі навчання є можливістю вдосконалити координацію між різними видами збройних сил, випробувати нові системи озброєнь та посилити свій статус регіональної сили, здатної діяти далеко за межами власних територіальних вод. Росія ж, зважаючи на втрату частини міжнародних позицій і обмеженість ресурсів через війну в Україні, виступає радше як партнер-донор досвіду, ніж як рівноправний учасник спільних ініціатив. Показовим є те, що у Балтійському регіоні за цей самий період відбулося лише одне спільне навчання, що свідчить про зміщення безпекового фокусу в азійський напрям. Паралельно Китай поступово розширює свою присутність у традиційних для Росії сферах впливу, передусім у Центральній Азії. Пекін активно нарощує економічні та політичні зв'язки з державами регіону, просуваючи власні інфраструктурні ініціативи в межах проєкту «Один пояс, один шлях». Така динаміка формує асиметрію стратегічних вигод та впливів, у якій Китай дедалі більше виступає як провідний партнер, а Росія — як молодший учасник альянсу [35].

Китай вважає Росію своїм партнером передусім тому, що російське керівництво не критикує китайську політичну систему. Сьогодні Китаю легше співпрацювати з Росією, ніж раніше з Радянським Союзом, оскільки

Росія є менш впливовим гравцем. Піднесення Китаю кардинально змінило ситуацію у світі, що позначилося і на російсько-китайських відносинах, у яких Росія сьогодні виступає аутсайдером. У китайській дипломатії активно використовується форма стратегічного партнерства для демонстрації мирних намірів і забезпечення стабільності на північному та північно-західному кордонах у відносинах з Росією. Китай буде стратегічне партнерство на двох основних принципах: протидія зростаючому впливу Сполучених Штатів в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні та Центральній Азії та можливість отримання передових військових технологій та озброєння. Китай підпорядковує свої відносини з Росією двом головним цілям: підтримка стабільності в регіоні для забезпечення подальшого економічного зростання та управління піднесенням Китаю для запобігання конфронтації з великими державами, які можуть перешкоджати розвитку країни. У зовнішній політиці Китаю тільки Росія та США є визначальними для формування певних міжнародних конфігурацій, тоді як інші партнери мають другорядне значення. Проте позиції Росії та США для Китаю не рівнозначні: країна є важливим кредитором Сполучених Штатів, що забезпечує міцний зв'язок між ними. При цьому Китай прагне, щоб відносини з Росією не впливали на більш пріоритетні зв'язки зі США. В рамках прагматичної зовнішньої політики Китай використовує співпрацю з Росією як один із численних інструментів у суперечці зі Сполученими Штатами [17, с. 4-36].

Особлива увага приділяється сфері військового співробітництва між Росією і Китаєм. Загальна кількість спільних військових навчань значно зросла — в середньому з трьох на рік протягом 2011-2021 років до приблизно п'яти в період 2022-2024 років. Ці навчання демонструють нові форми оперативної взаємодії, включаючи перекидання бойових літаків з баз партнерів, імітацію ударів по території один одного після зльоту з внутрішніх аеродромів і створення спільного командного центру,

розташованого на території Російської Федерації. Що стосується санкційного аспекту, то найбільш наочним свідченням обмеженого характеру двостороннього економічного співробітництва стала відмова декількох китайських банків від обслуговування транзакцій за участю російських юридичних осіб через побоювання з приводу потенційного впливу вторинних західних санкцій. Масштаби цього розвитку виявилися значними: у другому кварталі 2024 року обсяги російського експорту в Китай помітно сповільнилися, в той час як в третьому кварталі було зафіксовано зниження. Проте, невелике поживлення на початку року свідчить про те, що обидві сторони визначили механізми, що дозволяють їм хоча б частково обійти існуючі обмеження [20].

24 липня 2025 голова Єврокомісії Урсула фон дер Ляєн та президент Європейської Ради Антоніу Кошта зустрілися в Пекіні з керівництвом КНР. Хоча саміт спочатку планувався у Брюсселі, Європейський Союз погодився провести перемовини у Китаї через відмову Сі Цзіньпіна від візиту. Китайський лідер заявив, що відносини перебувають на «історичному переломі» та закликав зробити стратегічний вибір на користь спільного процвітання, підкресливши, що всі виклики для Європи не походять з боку Китаю. У свою чергу, Урсула фон дер Ляєн наголосила на необхідності скоротити торговий дефіцит (\$360 млрд у 2024 році), забезпечити рівні умови доступу до китайського ринку та скасувати експортні обмеження на стратегічну сировину, тоді як Антоніу Кошта закликав Пекін вплинути на Москву для сприяння завершенню війни в Україні. Перший за 15 років саміт ЄС – Китай тривав лише один день: Пекін скоротив дводенну програму до кількох годин, що символізує посилення стратегічної напруженості, коли навіть діалог відходить на другий план перед геополітичним протистоянням [30].

Після того як Захід запровадив масштабні санкції, фактично ізолювавши Росію від свого ринку, Китай став одним із ключових

економічних партнерів Москви та надійним каналом для збереження її торговельних потоків. Уже в перший рік війни товарообіг між двома країнами досяг рекордного рівня — понад 190 млрд доларів, збільшившись майже на третину порівняно з попереднім періодом, і наступного року ця тенденція збереглася. Основну частку торгівлі становлять енергоресурси — нафта, газ і вугілля, на які у 2022 році припадало понад 70% поставок до КНР. При цьому Росія активно застосовує тіньові схеми експорту, зокрема використовуючи прихований танкерний флот, щоб обійти встановлену цінову стелю у 60 доларів за барель. Сьогодні близько 40% всього експорту енергоресурсів Росії припадає на китайський ринок, тоді як до війни цей показник становив лише 20%, що свідчить про зростаючу економічну залежність Москви від Пекіна. Однак для України набагато важливішим є аспект військових технологій. Хоча Китай прямо не постачає Росії озброєння, він створює умови для обходу санкцій та підтримки військово-промислового комплексу Москви. Це відбувається через постачання товарів подвійного призначення, використання китайських компаній як посередників, а також контрабандні канали, що дозволяють Росії отримувати критично важливі технології та компоненти для виробництва зброї. Таким чином, економічна і технологічна співпраця з Китаєм зміцнює позиції Росії всупереч міжнародним обмеженням і має прямий вплив на динаміку конфлікту в Україні [26].

У Росії і Китаю багато спільних стратегічних інтересів, проте Динаміка цього партнерства явно незбалансована: Москва публічно підтримує Пекін набагато частіше, ніж навпаки. Тим часом, їх співпраця має чіткі межі: Китай не визнав анексію Криму Росією і як і раніше обережно підтримує дії Росії на Україні. У багатьох випадках при голосуванні в ООН Пекін, як правило, займає нейтральну позицію або схиляється до підтримки Росії, а не до прямої протидії їй. 2 липня 2021 року Путін ратифікував стратегію розвитку зовнішньої політики Росії до 2021 року, яку називають "основним

документом стратегічного планування". Однак при більш уважному читанні стає ясно, що всеосяжного союзу з Китаєм в ньому приділяється мало уваги. Велика частина тексту присвячена " хитрому Заходу "і захисту режиму, включаючи поняття" морального лідерства " Росії, в той час як такий стратегічний партнер, як Китай, згадується тільки один раз, разом з Індією. На відміну від цього, стратегія 2015 року наголошувала на розвитку двосторонніх зв'язків з Китаєм окремо та підтримці привілейованих відносин з Індією, тоді як стратегія 2021 року перелічує ці країни в єдиній послідовності через кому. І Путін, і Сі Цзіньпін розглядають свою схильність до "кольорових революцій" як наслідок недоліків нинішнього світового порядку, що складається зі складної мережі інститутів, ідеологій і силових структур, які формують траєкторію міжнародних відносин. Передбачуваний новий світовий порядок, на думку Москви і Пекіна, повинен ґрунтуватися на поділі сфер впливу. Проте, існує помітна розбіжність в підходах: Росія вважає, що нинішня глобальна система вже розпадається і що для забезпечення сприятливих умов необхідно активно "руйнувати" існуючий порядок. Однак у Пекіні основна увага приділяється зміні світової системи на свою користь, зберігаючи її основні рамки [25].

Після символічного візиту лідера КНР Сі Цзіньпіна на парад 9 травня в Москві, у липні китайські медіа оприлюднили слова глави МЗС Китаю Ван Ї, у яких нібито йшлося про небажання Пекіна бачити поразку Росії. За інформацією гонконзької газети South China Morning Post, Ван Ї нібито повідомив високопоставленому дипломату ЄС, що Китай остерігається, що після поразки Москви Сполучені Штати зосередять усю увагу на Китаї, посиляючись на анонімні джерела. У контрольованих китайських медіа такий «злив» навряд чи був випадковим. Офіційно позиція Китаю лишається незмінною: Пекін продовжує декларувати нейтральність та виступати за "переговори, припинення вогню і мир". Пізніше Сі Цзіньпін

на зустрічі з російським міністром закордонних справ Сергієм Лавровим підтвердив стратегічну орієнтацію на Москву, згадуючи про поглиблення “всеосяжного партнерства та стратегічної взаємодії” і передаючи “сердечні вітання” Володимиру Путіну. Це відбувається на фоні постійних заяв України та західних країн про посилення військового співробітництва між Китаєм і Росією. У квітні президент України Володимир Зеленський навіть згадував про можливу передачу китайцями артилерії російській стороні, проте без конкретизації обсягів чи типів озброєння. Китай постійно спростовує будь-яку пряму військову допомогу Кремлю і наголошує на своєму інтересі у мирних перемовинах між Україною та Росією. Водночас у «злитих» коментарях Ван Ї прослизає натяк: якби Пекін реально надавав прямі ресурси Москві, війна могла б завершитися значно швидше, ймовірно, не на користь України. Така відвертість китайських політиків дозволяє виділити три потенційні сценарії участі Китаю у російсько-українському конфлікті: ескалація підтримки Росії, збереження статус-кво або поступове згортання допомоги [4].

Запровадження Європейським Союзом 18-го пакета санкцій проти Російської Федерації позначилося не лише на Москві, а й частково на Китаї. До санкційного списку увійшли кілька китайських компаній і фінансових установ, яких у Брюсселі підозрюють у сприянні постачанню товарів подвійного призначення до Росії. Міністерство торгівлі КНР розкритикувало цей крок як політично вмотивований та такий, що суперечить принципам вільної торгівлі. Водночас ЄС очікує від Пекіна більш жорсткого митного й фінансового контролю над експортом технологій, які можуть використовуватися у військовій сфері. Війна Росії проти України, що призвела до дестабілізації логістичних ланцюгів, порушення морського судноплавства та зниження обсягів світової торгівлі, негативно впливає і на китайську економіку, орієнтовану на експорт. У такій ситуації Китай опиняється перед стратегічною дилемою: з одного

боку — підтримка партнерства з Росією, з іншого — прагнення зберегти стабільні економічні зв'язки з Європою. Часткове дистанціювання від Москви та готовність до посилення контролю за експортом могли б відкрити для Пекіна можливість пом'якшення європейських обмежень і розширення доступу до ринків ЄС, що відповідало б його довгостроковим економічним інтересам [30].

Останнім часом у відносинах між Китаєм і Росією спостерігається зростання взаємної недовіри, що визнають навіть офіційні китайські медіа, котрі зазвичай відображають позицію керівництва КНР. Так, наприкінці листопада цього року центральне видання «Женьмінь жібао» оприлюднило критичну оцінку стану російської економіки та її перспектив, що фактично стало сигналом для китайського бізнесу утриматися від активної співпраці з Росією. Попри прагнення Кремля, Пекін не має наміру формувати антизахідні союзи чи орієнтуватися на конфронтацію зі США та ЄС, які залишаються його ключовими стратегічними партнерами у політичній, економічній та безпековій сферах. Водночас обсяги торгівлі та інвестицій між КНР і Заходом у десятки разів перевищують аналогічні показники у відносинах із Російською Федерацією. Замість створення «анти-НАТО», Шанхайська організація співробітництва перетворилася для Китаю на ефективний інструмент зміцнення впливу в Центральній Азії, що підриває позиції Москви на пострадянському просторі. Таким чином, КНР поступово, але впевнено витісняє Росію з її традиційних зон впливу, розвиваючи власні геоekonomічні проекти, зокрема «Новий Шовковий шлях», який став прямим конкурентом російських ініціатив на кшталт Транссибірської магістралі та Північного морського шляху [3].

2.2. Торговельно-економічна взаємодія Китаю з Україною в період 2014-2025 рр

Українсько-китайські відносини були започатковані у 1992 році і активно розвивалися до 2004 року, що пояснювалося високим рівнем політичного діалогу, створенням необхідної нормативно-правової бази та практичною реалізацією досягнутих домовленостей у ключових сферах співпраці, зокрема торговельно-економічній, військово-технічній та науково-освітній. Проте після «Помаранчевої революції» (2005–2010 рр.) процес розвитку стратегічного партнерства сповільнився через зміну зовнішньополітичного курсу України, яка стала більше орієнтуватися на країни ЄС та США, ніж на Китай та інші держави Азії. Незважаючи на це, Україна продовжувала виконувати попередньо підписані контракти з КНР, зокрема у сфері військово-технічного співробітництва та обміну технологіями. Було укладено й нові угоди, однак відсутність чіткої стратегії та системних заходів для розвитку військово-технічної взаємодії, а також зрив більшості державних програм із виробництва спеціальної техніки та нових озброєнь, призвели до значного скорочення участі України не лише у проєктах, а й на ринках спеціальної техніки та озброєнь Китаю. Крім того, протягом кількох років Китай став серйозним конкурентом для українського військово-промислового комплексу, витісняючи українських виробників із ринків Азії та Африки. На початку 2010 року КНР ініціювала відновлення активного діалогу з Україною, що завершилося створенням Спільної комісії зі співробітництва між двома країнами зі співголовами на рівні віце-прем'єр-міністрів та низкою підкомісій з питань економіки, торгівлі, науки і техніки, сільського господарства, космосу, культури та освіти. У червні 2011 року під час офіційного візиту голови КНР до України було підписано Декларацію про встановлення та розвиток стратегічного партнерства, а також низку угод на загальну суму 3,5 млрд дол. США [6, с 5-8].

Стратегічно важливим партнером України від моменту проголошення незалежності залишається Китайська Народна Республіка. Саме КНР стала

першою державою, яка у грудні 1994 року надала Україні гарантії ядерної безпеки у зв'язку з її добровільною відмовою від ядерного арсеналу. Основу договірно-правової бази двосторонніх відносин становлять Спільне комюніке про встановлення дипломатичних відносин між Україною та КНР, Спільна (Київська) декларація 1994 року, а також Спільна (Пекінська) декларація 1995 року про розвиток і поглиблення відносин дружби та співробітництва між двома державами. Остання фактично виконує функцію міждержавного політичного договору міжнародно-правового характеру.

Торговельно-економічні відносини між Україною та Китайською Народною Республікою регулюються Угодою між Урядом України та Урядом КНР про торговельно-економічне співробітництво, підписаною у 1992 році. Згідно з цим документом, між державами встановлено режим найбільшого сприяння щодо питань, пов'язаних із митним оподаткуванням експортно-імпортних товарів, а також сплатою податків і внутрішніх зборів. Протягом останніх десятиліть українсько-китайська торгівля демонструє помітне пожвавлення. Так, за статистичними даними, товарообіг між Україною та КНР у 2008 році становив 8,66 млрд дол. США, що на 32,6% перевищувало показник 2007 року. У період 2012–2015 рр. спостерігалось певне зниження обсягів експортно-імпортних операцій, однак згодом ситуація істотно покращилася. Уже в 2017 році імпорт китайських товарів в Україну сягнув 5,65 млрд дол. США, що на 40% більше, ніж у 2015 році, тоді як український експорт до Китаю досяг 2,04 млрд дол. США — на 80% більше, ніж у 2008 році. Варто підкреслити, що особливо швидко розвивається експорт української аграрної продукції до Китаю. У період із 2011 по 2015 рік його обсяги зросли у 12 разів — зі 103 млн до 1,24 млрд дол. США. При цьому Україна поступово переходить від постачання сировини до експорту готових харчових продуктів — молочної продукції, кондитерських виробів, йогуртів та іншої продукції з високою

доданою вартістю. Однак, попри позитивну динаміку, за оцінками експертів, українські виробники наразі використовують потенціал на китайському ринку лише приблизно на 7,5% [1].

У 2017 р. в структурі експорту китайських товарів до України домінували такі товарні категорії: машини та механічні пристрої, електротехнічне обладнання (35,53%); текстиль і текстильні вироби (11,38%); вироби з кольорових металів (10,90%); пластмаси та вироби з них (7,93%); хімічна продукція (7,33%); різні промислові вироби (7,13%); взуття, головні убори, парасолі (4,86%). Імпорт українських товарів до КНР складався переважно з таких груп: мінеральні продукти (42,57%); продукти рослинного походження (23,76%); тваринні або рослинні жири та олії й продукти їх переробки (23,49%). Слід зауважити, що негативне сальдо у торговельних відносинах із Китаєм характерне для більшості його торгових партнерів, включно з основними – США, ЄС, Південною Кореєю. Лише одній країні з “Великої сімки” притаманна перевага власного експорту над імпортом із КНР – Японії [12].

В останні роки на метали та вироби з них припадало приблизно 85-87% від загального обсягу експорту України до Китаю, в той час як близько 11% припадало на хімічні товари, включаючи азотні добрива та комплексні добрива на їх основі. Частка електричних машин, двигунів і гідравлічного обладнання залишається відносно невеликою і не перевищує одного відсотка. В обмежених кількостях Україна також експортує на китайський ринок високоточні прилади, електронні компоненти, медичні прилади та спеціалізоване інженерне обладнання. Що стосується імпорту з Китаю, то протягом багатьох років домінуючу позицію займає категорія "Текстиль та вироби з нього". Машини, механізми і різні види обладнання займають друге місце, за ними слідує хімічні товари і продукція суміжних галузей промисловості, які знаходяться на третій позиції. 15 листопада 1999 року міністр зовнішньої торгівлі та економічного співробітництва Китайської

Народної Республіки Ши Гуаншен від імені китайського уряду підписав двосторонню угоду з торговим представником США Шарлін Баршефскі про вступ Китаю до Світової організації торгівлі (СОТ). Ця подія завершила тринадцять років двосторонніх переговорів між Китаєм та США. У травні 2005 року Конгрес США більшістю голосів 237 проти 197 прийняв Закон про нормалізацію торгових відносин між Вашингтоном і Пекіном. Вступ Китаю до СОТ завершило його правову та інституційну інтеграцію в світову торговельно-економічну систему. Проте, незважаючи на незаперечний успіх зовнішньоекономічної стратегії Китаю, його вступ до СОТ об'єктивно знизило експортний потенціал України на китайському ринку, оскільки відкрило нові глобальні ринки для китайського експорту, одночасно ускладнивши доступ українських товарів на внутрішній ринок Китаю [14, с 143-146].

Попри високий рівень товарообігу та позитивну динаміку торгівлі між Україною та Китаєм, реальні інвестиції КНР залишаються обмеженими — за останні п'ять років надійшло близько \$300 млн, більшість яких сконцентровані у двох проєктах: продаж компанії Геннадієм Боголюбовим Consolidated Minerals китайському партнеру China Tian Yuan Manganese Limited та купівля CNBM International сонячних електростанцій в Україні на \$185 млн. Одночасно зупинено продаж «Мотор Січ», що призвело до арбітражного позову китайських інвесторів на \$3,6 млрд. Додатково існують кілька невітлених або проблемних ініціатив: меморандум на \$3 млрд з Ексімбанком щодо аграрної співпраці, який заблокований через суперечки сторін; пропозиція КНР створити глибоководний порт у Криму в рамках «Один пояс, один шлях», що не стартував через окупацію півострова; меморандум між СІТІС Construction і Мінрегіонбудом про модернізацію ЖКГ на \$15 млрд, який не реалізовано; контракт 2011 року на будівництво залізничної гілки до аеропорту «Бориспіль», частина коштів з якого була вкрадена, а суперечка щодо виплат триває; розірваний

у 2019 році контракт Укравтодору з Xinjiang Communications на будівництво доріг М-03 і М-12; а також меморандум щодо мосту в Кременчуці, який зрештою буде турецька компанія DOĞUŞ İNŞAAT. Таким чином, у балансі інвестицій КНР — \$300 млн успішно вкладених коштів (частина з яких — активи за кордоном), мінімум чотири нереалізовані проєкти вартістю до \$5–6 млрд і суперечки за інвестиційними та кредитними угодами на понад \$4 млрд, що демонструє значні бар'єри та ризики у відносинах Києва і Пекіна [34].

Взаємини між Україною та Китайською Народною Республікою регулюються Угодою про торговельно-економічне співробітництво (1992 р.), яка встановлює режим найбільшого сприяння щодо податків та інших зборів. Торгівля між країнами зростає високими темпами: КНР експортує та імпортує стратегічно важливі ресурси та інвестує у великі інфраструктурні проєкти. Найвищого розвитку двосторонні відносини досягли у 2013 р., коли підписано Договір про дружбу та співробітництво, проте політичні зміни 2014 р., анексія Криму та воєнна агресія на сході України призвели до тимчасового уповільнення взаємодії. Позиція КНР залишалася поміркованою, що пояснюється обережністю щодо радикальних змін і прагненням підтримувати дружні відносини з усіма сторонами. Митна політика Китаю реалізується через ставки РНС, договірні тарифи, пільгові тарифи, тарифні квоти та тимчасові мита, при цьому для країн із режимом найбільшого сприяння застосовуються найпоширеніші ставки. У 2016 р. основу українського експорту до Китаю становили руди, шлаки і зола (32,5%), зернові культури (29,9%), жири та олії (26%), деревина та вироби з неї (2,6%), реактори, котли і машини (2,5%), а імпорт — електричні машини (22,5%), реактори і машини (17,1%), пластмаси (6,1%), чорні метали (4,4%), хімічні сполуки та продукція (по 3,7%), взуття (3,5%) та вироби з металу (3%). Інвестиційне співробітництво обмежене: обсяг китайських інвестицій у 2016 р. становив

17,8 млн дол., переважно у сільське, лісове та рибне господарство (39,6%), промисловість (19,4%), торгівлю і ремонт транспорту (11,2%), транспорт, логістику та поштово-кур'єрську діяльність; українські інвестиції в Китай практично відсутні [38, с 52-54].

Незважаючи на те, що Китай і Україна знаходяться на протилежних кінцях Євразійського континенту і розділені тисячами кілометрів, між ними і їх народами з давніх часів формувалися традиційно доброзичливі і стійкі зв'язки. Після проголошення незалежності України Китай одним з перших серед постійних членів Ради Безпеки ООН визнав її суверенітет і встановив дипломатичні відносини. З тих пір лідери обох країн регулярно здійснюють обмін візитами на вищому рівні. Розташована в самому центрі Європи, Україна володіє вигідним географічним положенням і займає друге місце серед країн СНД за економічним потенціалом, поступаючись лише Росії. Держава досягла значних успіхів у галузі космічних досліджень, авіаційної промисловості, металургії, машинобудування та хімії, а також славиться своїми родючими чорноземами, завдяки чому отримала назву «житниця Європи». Клімат східних регіонів України багато в чому схожий з кліматом північно-східних провінцій Китаю, що сприяє розвитку аналогічних галузей промисловості — машинобудування, вуглевидобутку, нафтопереробки та інших. Така схожість стала основою для підписання 11 грудня 1994 року в Харбіні «Угоди про торговельно-економічне, науково-технічне і культурне співробітництво між провінцією Хейлуңцзян (КНР) і Луганською областю (Україна)». При його підготовці були використані міжурядові домовленості, зокрема спільна українсько-китайська Декларація (Київ, 1994), яка заклала міцний фундамент для стабільного розвитку партнерських відносин, взаєморозуміння і довіри між двома країнами, а також визначила ключові принципи взаємодії, одним з яких стало активне співробітництво на регіональному рівні. Протягом

наступних десяти років Україна і Китай підписали цілий ряд нормативних документів — від Комюніке до міжурядових протоколів і планів, що охоплюють широкий спектр сфер: науку і технології, торгівлю, інвестиції, транспорт, зв'язок, охорону навколишнього середовища, військово-технічне і космічне співробітництво, оподаткування, стандартизацію, сертифікацію, туризм і культуру. Економічна взаємодія двох держав в основному ґрунтується на товарообміні, тоді як частка послуг та інвестицій в загальному обсязі залишається незначною. Згідно з даними української статистики, в період з 1993 по 1998 рік експорт до Китаю становив від 4 до 8% загального українського експорту (в 1998 р. — 5,89%, в першій половині 1999 р. — 7,9%) і стабільно перевищував імпорт з КНР в два–сім разів. При цьому частка України в загальному обсязі китайського імпорту, що перевищує 140 млрд доларів США, залишалася менше одного відсотка. За даними китайської сторони, обсяг двосторонньої торгівлі в окремі періоди був вище, ніж товарообіг Китаю з такими країнами, як Польща, Румунія, Болгарія, Австрія, Словаччина і Чехія. Україна займає третє місце серед держав СНД за значимістю торгових зв'язків з Китаєм (після Росії і Казахстану) і протягом багатьох років зберігає позитивне сальдо у взаємній торгівлі, що вигідно відрізняє її від ряду центрально - і східноєвропейських країн [14 с. 143-146].

У 2019 році, у зв'язку з проведенням «Року Китаю в Україні», Верховна Рада України мала б ініціювати парламентські слухання на тему «Про взаємодію та співробітництво між Україною та Китайською Народною Республікою». Водночас Міністерству закордонних справ України спільно з аналітичними центрами доцільно було б організувати двосторонній українсько-китайський експертний форум. Крім того, враховуючи активну присутність китайського бізнесу на регіональному рівні, доцільно забезпечити наявність фахівців із китайських питань у структурах обласних державних адміністрацій тих

регіонів, що підтримують економічне чи інвестиційне співробітництво з КНР. Уряд України має бути зацікавлений у розвитку прямих контактів між бізнес-елітами двох держав, у співпраці українських і китайських аналітичних центрів, а також у державній підтримці взаємодії між експертними спільнотами, які працюють у сферах політики, безпеки, економіки, міжнародних відносин і культури. У цьому контексті Україна потребує створення спеціалізованого аналітичного центру, який би здійснював цілеспрямовану й системну роботу з вивчення внутрішньої та зовнішньої політики КНР, особливостей її правової системи, а також динаміки українсько-китайських відносин. Такий центр міг би об'єднати експертів різних галузей, що надавали б аналітичну та консультаційну підтримку українсько-китайським проектам як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях. Тісна співпраця українських фахівців із китайськими колегами сприятиме підвищенню якості експертних оцінок і допоможе запобігти формуванню хибних уявлень про Китай. У цьому зв'язку також доцільно було б відкрити кілька представництв українських медіа в КНР, щоб забезпечити отримання більш об'єктивної та неупередженої інформації про події в Китаї. Щодо ініціативи «16+1», Україні варто розпочати консультації про можливість участі у цьому форматі принаймні на рівні спостерігача, а також провести переговори з Білоруссю для вивчення їхнього досвіду отримання відповідного статусу. Окрім цього, необхідно ініціювати обговорення потенційної ролі та місця України в межах європейської стратегії «Євро-Азійська з'єднаність» (Euro-Asian Connectivity European Strategy) [8, с 8-13].

З 2015 року, з урахуванням стабілізації політичної ситуації в Україні, загальний обсяг експорту Китаю в Україну і торгівля сільськогосподарською продукцією відновили стійке зростання з року в рік. З 2014 по 2019 рік загальний експорт Китаю в Україну досяг 7399,8 млн доларів США, що на 44,9% більше, ніж у 2014 році. Обсяг експорту

сільськогосподарської продукції в 2019 році склав 201,1 млн доларів США, що на 138,3% перевищує показник 2015 року. З точки зору структури торгівлі, сільськогосподарська продукція становила лише невелику частку від загального обсягу експорту Китаю в Україну в період з 2014 по 2019 роки. Так, у 2019 році найбільший експорт сільськогосподарської продукції становив лише 2,7% від загального обсягу експорту, що вказує на відсутність конкуренції між країнами у цій сфері та на більшу взаємодоповнюваність у торгівлі. Експорт Китаю в Україну зростав особливо швидко в сегменті транспортного обладнання, тоді як багато легкопромислові товари, такі як взуття і парасольки, поступово скорочувалися. Імпорт Китаю з України став більш різноманітним: зросли поставки парових турбін, суднових двигунів і генераторів, тоді як традиційні чорні метали і вироби з них демонструють тенденцію до зниження. Оптимізація структури торгових товарів сприяла розвитку двосторонньої торгівлі, в результаті чого Китай став найбільшим експортером для України і другим за значимістю постачальником імпортованих товарів в азіатському регіоні [40, с 32-36].

Подальший розвиток торговельно-економічного співробітництва між Україною та Китаєм потребує оптимізації структури взаємної торгівлі з урахуванням національних економічних інтересів та порівняльних переваг обох держав. Розширення товарної номенклатури, збільшення обсягів експорту та вартості торгівлі дозволить Україні отримати більші надходження від зовнішньоекономічної діяльності й скоротити дефіцит торговельного балансу. Україна має звернути особливу увагу на підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції, ефективніше використовувати наявні фактори виробництва та посилювати експорт товарів із високою доданою вартістю. У свою чергу, китайські та українські підприємства повинні активізувати спільні маркетингові дослідження, щоб краще розуміти потреби ринку партнерів, визначати

найефективніші напрями співпраці, розширювати асортимент товарів і послуг, а також впроваджувати сучасні форми торговельної діяльності. Важливим кроком для зміцнення економічних відносин є створення сприятливих умов для інвестиційного співробітництва, взаємної участі підприємств у господарській діяльності країн-партнерів, стимулювання розвитку кроскордонної електронної комерції та системи захисту прав інтелектуальної власності. Географічна близькість Китаю та України, а також їхній потенціал співпраці в межах Східноєвропейського й Центральноазійського регіонів відкривають широкі перспективи для розвитку регіональної взаємодії у сферах торгівлі, логістики та транспорту. Окрему роль у розширенні економічних можливостей двох країн відіграє участь України у функціонуванні залізничних вантажних перевезень Китай—Європа. Ефективність роботи українських транспортних коридорів безпосередньо впливає на якість та стабільність міжнародного вантажообігу в межах ініціативи «Один пояс, один шлях». Подальше вдосконалення цих перевезень вимагає переходу від моделі, заснованої на державних субсидіях, до ринково орієнтованої системи з акцентом на довгострокову сталість, безпечність та комерційну ефективність. Україна спільно з Китаєм може впроваджувати проекти створення логістичних хабів, підвищення рівня сервісу, а також запровадження страхових механізмів для зменшення ризиків у міжнародних перевезеннях. Завдяки розвитку високоякісних транспортних сполучень та інтенсифікації цифрової торгівлі Україна та Китай мають потенціал суттєво підвищити рівень двосторонніх економічних зв'язків, сприяти розвитку інноваційних форм співробітництва та досягненню спільного економічного зростання [39, с 93-102].

Китай активно нарощує інвестиції у космічну сферу та сприяє формуванню диверсифікованої та багатоканальної системи для забезпечення стабільного розвитку космічної промисловості. Космічний

простір є спільним надбанням всього людства, і всі держави мають рівні права на його вивчення, освоєння та використання небесних тіл, при цьому діяльність у космосі повинна сприяти економічному прогресу та розвитку суспільства в глобальному масштабі. Розвиток космічної галузі має підтримувати безпеку, виживання та поступ людства, а також сприяти дружньому співробітництву народів різних країн. У процесі розробки нормативно-правових актів щодо міжнародного космічного співробітництва Китай орієнтується на положення та принципи ООН, зокрема на Міжнародну декларацію про космічне співробітництво. Країна виступає за посилення міжнародних обмінів та партнерства у космічній сфері на засадах рівності, взаємовигоди, мирного використання та спільного розвитку. За останні п'ять років Китай реалізував низку двосторонніх проектів із багатьма державами, підписавши 16 міжнародних угод про космічне співробітництво, 13 меморандумів про взаєморозуміння, а також протоколи й плани з космічними агентствами та міжнародними організаціями. Крім того, країна сприяла багатосторонній взаємодії у сфері космічних технологій та їх практичного застосування в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, регулярно беручи участь у заходах, організованих ООН та іншими міжнародними структурами. На сучасному етапі Україна, поряд з іншими державами, є важливим партнером Китаю у аерокосмічній галузі. Двосторонню міжурядову угоду про співпрацю у мирному дослідженні та використанні космічного простору було укладено ще у 1995 році, на основі якого космічні агентства обох країн створили робочий механізм — Підкомітет з космічного співробітництва для постійного розвитку обмінів та спільних проєктів [31, с 131-135].

За даними статистики, у січні–лютому цього року обсяг торгівлі між Україною та Китаєм склав 2,494 млрд дол. США (+18,4%), з яких експорт досяг 1,093 млрд дол. (+43,8%), а імпорт — 1,401 млрд дол. (+4,1%). При цьому частка агропродовольчої продукції у структурі українського

експорту до Китаю становила 53,1% (579,8 млн дол.), що свідчить про значну перевагу сільськогосподарської продукції у двосторонньому торговельному балансі. До кінця 2020 року Україна скоротила експорт агропродовольчих товарів до країн Європейського Союзу на 10,8%, до 6,53 млрд євро, водночас імпорт продовольства з ЄС зріс на 13,4%, до 3,5 млрд дол. Китай нині є ключовим торговельним партнером України, і обсяги українського експорту агропродукції до цієї країни щорічно демонструють відчутне зростання. Це зумовлює зацікавленість у подальшому розширенні товарних позицій та збільшенні кількості поставок. За інформацією прес-служби Міністерства економічного розвитку, торгівля між Україною та Китаєм у січні–лютому 2021 року склала 2,5 млрд дол., при цьому експорт сягнув 1,1 млрд дол., а імпорт — 1,4 млрд дол., з часткою агропродовольчої продукції у структурі експорту 53,1% (579,8 млн дол.).

Перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності та співробітництва у аграрній сфері значною мірою залежать від пріоритетів переходу до циркулярної моделі економіки, зокрема, забезпечення безпеки та якості агропродовольчої продукції, розвитку органічного виробництва та реформування кліматичної політики обох держав. Політика Китаю щодо зміни клімату оцінюється позитивно: країна заявляє про прагнення рухатися шляхом сталого розвитку, що передбачає зменшення шкідливих викидів. Наприклад, до кінця 2021 року в Китаї заплановано заборону на використання одноразових пластикових соломинок у закладах громадського харчування та обмеження використання пластику до 30%, а до 2025 року — відмову від одноразових пластикових виробів у готелях та ринках. Українська політика щодо Китаю спрямована на наповнення двостороннього стратегічного партнерства конкретним змістом, заснованим на принципах взаємоповаги, територіальної цілісності, реалістичного та прагматичного підходу та взаємовигідного співробітництва. Серед позитивних результатів останніх років — розвиток

та диверсифікація економічних зв'язків, інтеграція у проекти Ініціативи «Новий Шовковий шлях», посилення науково-технічного співробітництва та розширення гуманітарних контактів [36].

Висновки до розділу 2

У другому розділі проведено аналіз характеру китайсько-російських відносин та їхнього впливу на український контекст, а також розглянуто особливості торговельно-економічної взаємодії Китаю з Україною у період 2014–2025 років. Дослідження дозволяє сформулювати кілька ключових висновків щодо сучасного стану та перспектив розвитку стратегічних орієнтирів Китаю в регіоні, а також ролі цих процесів для України.

Перш за все, встановлено, що китайсько-російські відносини є довгостроковим стратегічним партнерством, що базується на взаємних економічних інтересах, політичній довірі та прагненні протистояти зовнішньому тиску західних країн. Спільні проекти у сферах енергетики, інфраструктури, технологій та військово-технічної співпраці демонструють високий рівень взаємодії та координації двох держав. Така динаміка має безпосередній вплив на Україну, оскільки позиція Китаю щодо українського питання формується із урахуванням його партнерства з Росією. Це зумовлює певну обережність КНР у відносинах з Україною та створює специфічні геополітичні виклики, які потребують уваги української сторони при формуванні власної зовнішньополітичної стратегії.

Що стосується торговельно-економічних контактів між Китаєм та Україною, аналіз показав, що Китай виступає одним із ключових партнерів України на світовому ринку. Протягом 2014–2025 рр. спостерігалось стабільне зростання обсягів взаємної торгівлі, особливо в

агропромислового секторі, металургії, машинобудуванні та реалізації інфраструктурних проєктів. Водночас рівень прямих інвестицій та технологічного співробітництва залишається обмеженим, що обумовлено як геополітичними факторами, так і внутрішніми економічними бар'єрами. Це свідчить про наявність значного потенціалу для подальшого поглиблення взаємовигідного партнерства за умови формування більш цілісної та стратегічно орієнтованої політики.

На підставі проведеного аналізу можна зробити висновок, що розвиток китайсько-українських відносин має великий потенціал, проте його реалізація безпосередньо залежить від здатності України адаптуватися до змін у міжнародному середовищі, ефективно враховувати взаємодію Китаю з Росією та формувати власну чітку стратегічну позицію.

РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СТРАТЕГІЇ КИТАЮ ЩОДО УКРАЇНИ

3.1. Ключові стратегічні пріоритети України та КНР

Серед ключових стратегічних пріоритетів України є активізація залучення китайських інвестицій з метою модернізації національної економіки та збільшення експорту продукції з високою доданою вартістю, а також розвиток співпраці в індустріально-інноваційній та науковій сферах. Важливим завданням є створення технопарків і зон технологічного розвитку за участю китайського капіталу, а також стимулювання інвестування Китаєм української авіаційної та космічної промисловості. Крім того, стратегічно необхідним є залучення китайських фінансових

ресурсів для реалізації великих інфраструктурних проєктів, аграрних програм та «зелених» технологій, зокрема у сфері вітрової та сонячної енергетики. Не менш пріоритетним є розвиток енергетичної галузі України за участю КНР, зокрема будівництво, реконструкція та модернізація атомних реакторів на українських АЕС. Відомо, що Китай планує інвестувати у енергетичну сферу країн-учасниць ініціативи «Один пояс, один шлях» не менш ніж 50 млрд доларів США. Особливе значення має отримання Україною від КНР дешевих кредитів для стабілізації економіки в умовах гібридної російської агресії та наслідків пандемії COVID-19, що може стати додатковим джерелом фінансування і навіть альтернативою ресурсам МВФ. Одним із стратегічних завдань є безпосередня участь України у китайському інфраструктурному проєкті «Один пояс, один шлях», спрямованому на більш тісне поєднання Азії та Європи та інтеграцію Китаю з рештою світу. У цьому контексті регулярно проводиться українсько-китайський форум «Один пояс, один шлях». Китай у рамках проєкту планує створення виробничих центрів поблизу ринків збуту своєї продукції, а також може брати участь у реконструкції українських залізниць у напрямку південних та західних областей, будівництві високошвидкісних залізничних маршрутів, таких як «Київ – Європа», «Київ – Одеса», «Київ – Харків», «Київ – Дніпро». Важливим завданням є залучення китайського капіталу для модернізації та будівництва українських автомобільних доріг, що з'єднували б чорноморські порти з Гданськом та Балтійським регіоном, а також оновлення українських портів для створення портів кластерів в Одесі, Миколаєві та Ізмаїлі. Участь України у багаторічному проєкті «Один пояс, один шлях» сприятиме відновленню територіальної цілісності, оскільки Китай реалізовує свій вплив через підтримку трансрегіональної стабільності, а не через створення конфліктних ситуацій [19, с 69-75].

Повномасштабне вторгнення Росії в Україну спричинило значні втрати

у виробничому секторі, насамперед у галузях, які формують основу українського експорту до Китаю. Руйнування промислових об'єктів агропромислового та гірничо-металургійного комплексів, масовані атаки на енергетичну інфраструктуру та блокування портів призвели до зниження обсягів виробництва й експорту. За даними International Grains Council, у 2022/2023 маркетинговому році обсяги виробництва зернових культур скоротилися на 29 % порівняно з попереднім періодом, тоді як у металургії спад становив 66,5 %, а видобуток металевих руд зменшився на 61,7 %. У липні 2023 року відбулося сьоме засідання Українсько-китайської підкомісії з торговельно-економічного співробітництва, на якому обговорювалися можливості відкриття нових напрямів експорту українських товарів, зокрема меду, борошна, рибної продукції, м'яса птиці, гороху, свіжої лохини та кормів для тварин. На цей момент понад 900 українських підприємств мали дозвіл експортувати продукцію до Китаю: кукурудзу — 227 компаній, молочні вироби — 35, сою — 55, ячмінь — 51, шрот і жом — 48, яловичину — 6, а також заморожені ягоди — 10 підприємств. Перспективні напрями подальшої співпраці охоплюють розвиток альтернативних логістичних маршрутів експорту (через країни ЄС, Дунайський, Балтійський і Балканський напрямки), розширення асортименту продукції з високою доданою вартістю, збільшення експорту харчових товарів для задоволення попиту китайського середнього класу, активізацію електронної комерції як каналу збуту української продукції, а також створення спільних підприємств для інтеграції у світові виробничо-збутові ланцюги [13].

Китайська Народна Республіка заявила про готовність долучитися до процесу післявоєнного відновлення України. Речник Китайського агентства міжнародного розвитку та співпраці Лі Мін зазначив, що допомога надаватиметься відповідно до узгоджених сторонами потреб і можливостей. Він підкреслив, що Пекін готовий продовжувати підтримку

України в межах своїх ресурсів, зокрема шляхом участі у програмах відбудови. Ця позиція прозвучала у відповідь на заяву Президента України Володимира Зеленського, який наголосив, що Китай може відіграти важливу роль у відновленні миру та реконструкції держави. За оцінками спільного звіту уряду України, Світового банку, Європейської комісії та ООН, загальна потреба у фінансуванні післявоєнного відновлення протягом наступного десятиріччя становить близько 524 млрд доларів США. На цей час, за підтримки міжнародних партнерів і приватного сектору, Україна вже залучила понад 13 млрд доларів для реалізації проектів відбудови. Лі Мін також нагадав, що з початку повномасштабного вторгнення Китай надав Україні чотири партії гуманітарної допомоги. Перша була відправлена у березні 2022 року на суму 5 млн юанів (приблизно 790 тис. дол. США), після чого Пекін виділив ще 10 млн юанів (приблизно 1,57 млн дол. США). Під час Мюнхенської конференції з безпеки у лютому міністр закордонних справ Китаю Ван І наголосив, що Китай розглядає Україну як друга й партнера та зацікавлений у довгостроковому розвитку двосторонніх відносин [27].

На думку китайського політолога Да Вея, Китай теоретично має всі передумови, щоб сприяти початку мирних переговорів між сторонами збройного конфлікту. Останніми роками Пекін посилює свою роль як міжнародного посередника — зокрема, сприяв відновленню дипломатичних відносин між Іраном і Саудівською Аравією. Посередництво у врегулюванні війни між Росією та Україною могло б усунути одну з ключових перешкод у відносинах Китаю з Європою та водночас зміцнити багатополарний світовий порядок, зменшивши протистояння між Китаєм і Росією, з одного боку, та США і Заходом — з іншого. Досягнення миру в Україні значно підвищило б міжнародний авторитет Китаю як відповідального глобального актора. Водночас, за словами Да Вея, у реальності Китай навряд чи зможе відігравати провідну

роль у врегулюванні конфлікту. Найімовірніше, його участь буде обмеженою та другорядною. У разі створення багатостороннього формату мирних переговорів Пекін готовий приєднатися до процесу за умови офіційного запрошення. Однак вирішальними залишаються позиції безпосередніх сторін війни — Росії та України, тоді як США й Європа беруть участь опосередковано через військову підтримку. Якщо сторони не готові припинити бойові дії й не мають довіри до майбутніх гарантій безпеки, Китай не зможе ефективно виступити посередником. Крім того, геополітичні зв'язки Пекіна обмежують його можливості впливу. Тісні відносини з Росією стримують Китай від тиску на Москву чи вимог значних поступок. Зовнішньополітична культура КНР побудована на принципі невтручання: Пекін рідко публічно критикує дії партнерів, навіть якщо не поділяє їхню позицію. Хоча Захід неодноразово закликав Китай використати свій вплив для тиску на Іран, Північну Корею, Судан чи Росію, Пекін зазвичай уникає таких кроків. Напружені відносини зі США та країнами ЄС також знижують потенціал Китаю як нейтрального посередника. Україна та її західні союзники можуть ставитися з недовірою до ініціатив Пекіна, припускаючи, що його позиція буде вигідною для Росії. У разі завершення війни Китай, ймовірно, зосередиться на участі у миротворчих процесах і післявоєнній відбудові, однак навряд чи виступить головним ініціатором мирних переговорів [16].

Китайські компанії, значна частина яких отримує державну підтримку, активно виходять на європейський ринок, пропонуючи товари за нижчими цінами. У відповідь Європейський Союз застосовує торгові мита та інші обмежувальні заходи для захисту власних виробників. Пекін розцінює такі дії як прояв протекціонізму, що, на його думку, суперечить принципам вільної торгівлі. Подібна ситуація спостерігається і у взаєминах між Китаєм та Україною. На сьогодні КНР є найбільшим торговельним партнером України. Ще у 2011 році сторони підписали угоду про

стратегічне партнерство, яка, втім, не отримала суттєвого політичного наповнення й залишається переважно економічною за змістом. Останнім часом з українського боку дедалі частіше лунають сигнали про готовність до активізації контактів із Китаєм, що, найімовірніше, відбуватиметься у контексті ширшого формату співпраці між ЄС і КНР. Поглиблення економічних зв'язків між Києвом і Пекіном цілком можливе з огляду на прагматичний підхід Китаю, який традиційно віддає перевагу принципу «економіка передусім». Цей фактор, разом із заявленою готовністю КНР долучитися до післявоєнної відбудови України, створює потенційні передумови для подальшого розширення двостороннього економічного партнерства [28].

З початку повномасштабного вторгнення Китай передав Україні чотири партії гуманітарної допомоги та заявив про готовність долучитися до післявоєнного відновлення країни. Речник Китайського агентства міжнародного співробітництва з розвитку Лі Мін підкреслив: «Ми готові й надалі надавати допомогу відповідно до наших можливостей та потреб зацікавлених сторін, що також включає післявоєнну реконструкцію». Під час пресбрифінгу він наголосив на прихильності Китаю до миру, стабільності та глобальної справедливості, а також на готовності брати участь у програмах відбудови України [60].

3.2. Потенційні напрями поглиблення українсько-китайського співробітництва

Великий Шовковий шлях, який у перші століття нашої ери поєднував Китай та Європу, цілком може знову постати на глобальній мапі. З метою відродження цього історичного торговельного маршруту Китай висунув перед міжнародною спільнотою масштабну та амбітну ініціативу, що охоплює понад 60 країн із сукупним населенням близько 4,4 млрд осіб та майже 29% світового ВВП . Пекін уже заявив про намір спрямувати 40

млрд дол. США на реалізацію великих інфраструктурних проєктів. У сучасних умовах розвиток нових транспортних коридорів за участю європейських держав визначає не лише можливості використання їх транзитного потенціалу, а й сприяє економічній стабільності регіонів, поглиблюючи політичну та економічну взаємодію.

Україна отримує винятковий шанс долучитися до цієї ініціативи та стати активним учасником формування нового економічного порядку на теренах Європи, Азії та Африки. Водночас затримка у визначенні національних стратегічних пріоритетів може призвести до відсторонення України від процесу ухвалення ключових рішень, пов'язаних із формуванням взаємовигідних міжрегіональних зв'язків.

У цьому контексті зростає потреба у дослідженні нових форматів двосторонньої співпраці, а також у визначенні найбільш перспективних напрямів політичної, економічної та інвестиційної взаємодії. Необхідність таких досліджень зумовлюють кілька важливих чинників: суттєві трансформації в економіці Китаю та прагнення КНР до зміцнення партнерських відносин, зокрема з Україною; триваюча збройна агресія Росії на сході України, що потребує значних ресурсів для захисту територіальної цілісності; а також процес адаптації української економіки до стандартів та вимог європейського ринку відповідно до Угоди про асоціацію між Україною та ЄС [6, 5-8].

За інформацією Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, загальна вартість спільних державних інвестиційних проєктів, які нині реалізуються між Україною та Китаєм, перевищує 7 млрд дол. США. Основна співпраця зосереджується в енергетичній сфері, агропромисловому комплексі та інфраструктурі й продовжує демонструвати тенденцію до зростання. Зокрема, одна з провідних державних корпорацій КНР — CNBM International Corporation — планує інвестувати близько 2 млрд дол. у модернізацію українських енергетичних

підприємств. Крім того, компанії China National Complete Engineering Corporation та Golden Concord Holdings Limited мають намір протягом найближчих двох років спрямувати приблизно 1 млрд дол. на створення сонячних електростанцій у зоні відчуження Чорнобильської АЕС. Економічні експерти прогнозують, що одним з найбільш перспективних напрямів діяльності китайських інвесторів в Україні може стати відкриття нових виробничих потужностей. Як зазначає голова Комітету економістів України Андрій Новак, наявність Угоди про зону вільної торгівлі з ЄС робить Україну привабливою платформою для розміщення китайських виробництв із подальшим експортом продукції на європейський ринок. Важливою перевагою України також є висококваліфікована, але водночас доступна за вартістю робоча сила: внаслідок значної девальвації гривні мінімальна заробітна плата нині становить близько 120 доларів. Паралельно з розвитком економічних зв'язків у 2016 році спостерігалось суттєве зростання туристичного обміну: Україну відвідало близько 25 тис. громадян КНР, що вдвічі більше, ніж роком раніше. Це стало можливим завдяки стабілізації безпекової ситуації в країні та крокам у напрямі лібералізації візового режиму. Як наголошує віце-президент з питань туризму і курортів Українського національного комітету Міжнародної торгової палати Олена Шаповалова, з 20 червня 2016 року в аеропорту «Бориспіль», а з 1 жовтня — в аеропорту «Одеса» діє спрощений порядок оформлення короткострокових віз для китайських туристів і бізнесменів. 2016 рік був також насичений культурними подіями у межах китайсько-українського співробітництва. Однією з ключових подій стало відкриття музею-галереї, присвяченого творчості Тараса Шевченка, на півдні Пекіна. Установа функціонує як постійний виставковий простір і майданчик для тимчасових експозицій, що презентують творчість сучасних українських та китайських митців. З метою подальшого розвитку культурних зв'язків восени Україну представляла офіційна делегація на

чолі з міністром культури Євгеном Нищуком, яка відвідала КНР. Під час зустрічей із китайським колегою Ло Шуганом були обговорені можливості створення українських культурних центрів у Китаї, шляхи популяризації традиційних ремесел, а також організація спільних концертів та мистецьких заходів [1].

Після окупації Росією частини Донецької, Луганської та інших областей Китай почав активніше розвивати економічні зв'язки з цими територіями. Китайські підприємства, серед яких Liming Heavy Industry Science & Technology, Amma Construction Machinery Shanghai та Zhongxin Heavy Industrial Machinery, постачали гірничодобувне та будівельне обладнання на підприємства, що функціонують на тимчасово окупованих територіях. Ці операції, які часто реалізуються через міжнародні торговельні виставки та форуми, значною мірою підтримують зусилля Росії щодо економічного та промислового інтегрування цих регіонів. Китайські компанії також проявили інтерес до відновлення вугільної та металургійної галузей на цих територіях, а великі державні підприємства, зокрема Genertec International та China Xinxing Group, вивчають можливості довгострокового партнерства з місцевими адміністративними органами. Крім того, включення окупованих регіонів у транспортний коридор «Європа–Західний Китай» свідчить про ширше стратегічне узгодження між російськими та китайськими інфраструктурними планами. Перші масштабні контакти китайських бізнесменів із підприємствами на окупованих територіях Донецької та Луганської областей відбулися навесні 2023 року під час виставки імпорту та експорту Canton Fair у Гуанчжоу. Участь у заході взяв радник генерального директора так званої «державної» компанії «Надра» з тимчасово окупованої території Донецької області Артем Жихарєв, який відвідав також заводи з виробництва гірничодобувного обладнання в Пекіні, Чженчжоу, Цзінані та Тайюані. Пізніше компанія Liming Heavy Industry Science & Technology, що

спеціалізується на дробильно-сортувальному та подрібнювальному обладнанні, поставила «Надрі» стаціонарні дробильні установки, вібраційні живильники та інші пристрої для запуску виробничих потужностей. Інші китайські виробники, такі як Amma Construction Machinery Shanghai і Zhongxin Heavy Industrial Machinery, також вийшли на ринок окупованих територій, забезпечуючи поставки та технічну підтримку обладнання для дроблення гірських порід і гірничодобувної промисловості. У тому ж році компанія «Каранський кар'єр» із Тельманівського району окупованої Донецької області уклала угоди з цими двома китайськими підприємствами щодо забезпечення функціонування заводу з виробництва мінеральних порошоків. Як повідомляє ТАСС, китайські партнери взяли на себе зобов'язання щодо підтримки пусконаладжувальних і виробничих процесів на новому підприємстві, яке було введено в експлуатацію минулого року. Згодом китайські інвестори почали цікавитися залишками вугільної промисловості на окупованих територіях Донецької області. Так, Sany Heavy Industry поставила тунелепрохідницькі машини компанії Imprex-Don, яка управляє чотирма шахтами на окупованій території: у Чистяковому (Торез), Сніжному та Хрестівці (Кіровське), що підтверджено даними Донецького агентства новин із посиланням на першого заступника генерального директора компанії Анатолія Антоньєва [23].

Варто підкреслити, що взаємодія з китайськими підприємствами не обмежується нинішнім періодом і матиме довгостроковий характер. Після завершення війни відновлення промислового потенціалу та модернізація інфраструктури окупованих регіонів, ймовірно, стануть ключовими напрямками китайських інвестицій. Очікується, що співпраця з Китаєм буде посилюватися, включаючи розвиток нових виробничих майданчиків, модернізацію існуючих підприємств та інтеграцію місцевих економічних активів у міжнародні ланцюги постачання, що зробить китайські інвестиції

стратегічно важливими для економічного відновлення та стабільності регіону.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі проаналізовано перспективи розвитку стратегії Китаю щодо України, визначено ключові стратегічні пріоритети обох держав та розглянуто потенційні напрями поглиблення двостороннього співробітництва. На основі проведеного аналізу можна зробити низку важливих висновків.

Перш за все, стратегічні інтереси Китаю в українському контексті визначаються поєднанням економічних, політичних і геополітичних чинників. Китай прагне зміцнити свою позицію як глобального економічного гравця, розширити торгові та інвестиційні зв'язки, забезпечити доступ до критичних ресурсів і розвивати інфраструктурні проекти, що відповідає логіці ініціативи «Один пояс, один шлях». Для України це відкриває можливості для диверсифікації економічних партнерів, залучення іноземних інвестицій та розвитку інфраструктури, а також створює передумови для участі у великих міжнародних економічних ініціативах. У контексті стратегічних пріоритетів України важливо зазначити, що ключовими напрями залишаються економічне відновлення та модернізація, зміцнення національної безпеки, інтеграція у світову економіку та підтримка міжнародних партнерств. Взаємодія з Китаєм може стати ефективним інструментом досягнення цих цілей, за умови грамотного балансування зовнішньополітичних пріоритетів і

врахування регіональної динаміки, зокрема відносин Китаю з Росією та іншими великими гравцями. Аналіз потенційних напрямів співробітництва демонструє, що Україна та Китай мають значний ресурс для розвитку взаємовигідних проєктів у сфері торгівлі, енергетики, сільського господарства, високих технологій та інфраструктури. Особливу перспективу представляє розвиток інвестиційних ініціатив, створення спільних виробничих майданчиків та модернізація логістичних коридорів, що дозволить Україні ефективніше інтегруватися у глобальні економічні процеси. Водночас успіх цих ініціатив залежить від здатності обох сторін до координації дій, врахування політичних ризиків та створення стабільного правового середовища для бізнесу.

Загалом, розділ показує, що стратегія Китаю щодо України має двоякий характер: з одного боку, вона відкриває значні економічні та інвестиційні перспективи, з іншого — вимагає обережного підходу через складність геополітичної ситуації. Українська сторона може отримати суттєві вигоди від активізації співпраці, якщо будуть розроблені чіткі механізми взаємодії, стратегічне планування та контроль за ризиками. Поглиблення двосторонніх відносин здатне забезпечити Україні стабільний розвиток у ключових економічних секторах та посилити її позиції на міжнародній арені.

Таким чином, перспективи розвитку стратегії Китаю щодо України мають потенціал для значного економічного та технологічного зростання, але їх реалізація потребує продуманого стратегічного підходу, врахування регіональної та глобальної політичної кон'юнктури, а також активної координації дій між обома державами для досягнення довгострокових взаємовигідних результатів.

ВИСНОВКИ

1. Встановлено, що офіційна позиція КНР щодо конфлікту базується на принципах нейтралітету, невтручання у внутрішні справи інших держав та пріоритетності мирного врегулювання. З початку повномасштабної війни Китай послідовно підкреслює важливість поваги до суверенітету й територіальної цілісності держав, водночас уникаючи прямої критики дій Росії. Така двозначність пояснюється прагненням Пекіна зберегти збалансовані відносини як з Москвою, так і з Києвом, не відмовляючись від політичних чи економічних вигод у співпраці з обома сторонами. Офіційні коментарі китайських представників демонструють, що головний акцент робиться на необхідності діалогу та переговорів. У 2023 році Китай навіть оприлюднив власне бачення шляхів мирного врегулювання, яке, хоча й не містить конкретних механізмів припинення бойових дій, однак підкреслює прагнення Пекіна позиціонувати себе як державу, зацікавлену в стабільності та підтримці міжнародного порядку. Такий підхід посилює образ Китаю як нейтрального та відповідального глобального актора. Водночас ця «нейтральність» має очевидно прагматичний характер. З одного боку, КНР прагне зберегти стратегічне партнерство з Росією, важливе для неї з енергетичної та економічної точки зору. З іншого — Китай намагається не погіршувати торговельні відносини із країнами Заходу, насамперед зі США та ЄС, які залишаються ключовими ринками для китайської економіки.

2. Визначено, що політичні та економічні інтереси Китаю щодо України мають практичний і продуманий характер. У політичному вимірі Китай зацікавлений у стабільній та передбачуваній Україні, яка не створює загроз для безпеки регіону і не дестабілізує економічні чи політичні процеси. Пекін розглядає Україну як важливого партнера у реалізації своєї

глобальної стратегії, зокрема в межах ініціативи «Один пояс, один шлях», де Україна може виконувати роль логістичного та транспортного коридору між Азією та Європою. Для Китаю важливо, щоб Україна залишалася незалежним і нейтральним партнером, що дозволяє Пекіну одночасно підтримувати відносини з Києвом і не втрачати вплив на Москву. В економічному плані Україна для Китаю є важливим джерелом сировини та товарів. Китай активно імпортує українські аграрні продукти, зокрема зернові культури та соняшникову олію, а також металопродукцію й продукцію машинобудування. Зі свого боку, КНР постачає до України сучасне технологічне обладнання, електроніку, інвестиції в транспортну та енергетичну інфраструктуру, а також долучається до окремих інфраструктурних і будівельних проєктів. Навіть у період війни Китай намагався зберігати торговельно-економічні зв'язки, оскільки вони приносять взаємну вигоду і дозволяють КНР утримувати позиції на стратегічному ринку Європи. Важливо зазначити, що інтереси Китаю поєднують прагматизм і довгострокову перспективу. Політика Пекіна спрямована не лише на отримання короткострокових економічних вигод, а й на створення передумов для більш тісної співпраці після завершення конфлікту, включаючи участь у відновленні української інфраструктури. Це демонструє системний підхід Китаю: країна формує економічні й політичні зв'язки таким чином, щоб вони залишалися стабільними і взаємовигідними незалежно від поточної ситуації на полі бою. Таким чином, стратегія КНР щодо України поєднує політичну обережність із прагматичною економічною взаємодією. Китай намагається забезпечити свої інтереси, не втручаючись безпосередньо у конфлікт, водночас створюючи передумови для довгострокового партнерства і зміцнення свого впливу у Європі. Такий підхід дозволяє Пекіну залишатися впливовим гравцем на міжнародній арені, одночасно зберігаючи імідж нейтральної та відповідальної держави.

3. Аналіз китайсько-російських відносин засвідчив, що вони мають характер стратегічного партнерства, але не завжди є рівноправними і здебільшого мають прагматичний характер. Китай і Росія поділяють спільні інтереси у протидії впливу західних держав, зокрема США та Європейського Союзу. Водночас цілі двох держав різняться: Росія зацікавлена у прямому військовому та політичному впливі на сусідні держави, тоді як Китай орієнтований на економічну співпрацю та глобальне зростання свого впливу. Пекін розглядає союз із Москвою як інструмент зміцнення власних позицій у міжнародній системі, але водночас прагне уникати повного втягування у збройний конфлікт чи санкційні конфронтації. Війна в Україні стала для Китаю випробуванням на здатність утримувати баланс між Росією і Україною. Китай зберігає дипломатичну нейтральність, не підтримуючи військові дії РФ відкрито, і водночас не приєднується до санкцій, накладених Заходом. Така позиція дозволяє Пекіну продовжувати економічну співпрацю з обома сторонами, а також займати роль потенційного посередника у міжнародних переговорах. Економічний аспект китайсько-російського партнерства також має значення для українського контексту. Росія, перебуваючи під міжнародними санкціями, збільшує свою залежність від Китаю як джерела інвестицій, технологій і товарів. Для України це створює певні виклики: китайські компанії можуть опосередковано впливати на економічну ситуацію через співпрацю з Росією, але водночас Пекін демонструє готовність вести окремі прямі проєкти з українськими партнерами, зберігаючи економічний інтерес у Києві. Таким чином, китайсько-російські відносини впливають на український контекст двояко: з одного боку, вони обмежують можливості Китаю діяти відкрито проти РФ через партнерські зобов'язання; з іншого — надають Пекіну важелі для маневру і утвердження свого впливу як на Росію, так і на Україну. Такий баланс демонструє прагматичний підхід КНР: поєднувати стратегічне

партнерство з Росією з економічним та дипломатичним інтересом у співпраці з Україною та Заходом.

4. Торговельно-економічна взаємодія Китаю та України у 2014–2025 роках відображає поступову еволюцію від традиційних торговельних відносин до більш стратегічного партнерства, заснованого на взаємній вигоді. Після 2014 року, коли українська економіка скоротила взаємодію з Росією через політичні та військові обставини, Китай став одним із важливих економічних партнерів України. Основними товарами українського експорту до КНР залишаються зернові культури, олія, металопродукція та деякі види машинобудівної продукції. У свою чергу, Китай постачає до України високотехнологічне обладнання, електроніку, транспортні засоби, а також інвестує у розвиток інфраструктури та енергетики. Навіть під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну торговельні потоки між країнами зберігалися, хоча й зазнали певних змін через обмеження логістики та підвищені ризики. Водночас Китай демонструє прагнення підтримувати довгострокові економічні зв'язки, що відповідає його загальній стратегії гнучкого і стабільного впливу в регіоні. Особливо це стосується участі китайських компаній у потенційному відновленні української інфраструктури після завершення бойових дій. Значною рисою торговельно-економічних відносин є їхня взаємна вигідність та прагматичність. Китай зацікавлений у стабільних постачаннях сировини та продуктів, а Україна отримує доступ до технологій, інвестицій і нових ринків збуту. Це дозволяє обом сторонам мінімізувати економічні ризики та забезпечити певну стабільність у періоди політичної невизначеності. Таким чином, економічна співпраця Китаю та України у 2014–2025 рр. демонструє здатність обох країн знаходити точки дотику навіть у складних політичних умовах. Китай продовжує підтримувати економічний зв'язок із Україною, водночас зберігаючи баланс у відносинах із Росією та іншими міжнародними

партнерами. Торгівля та інвестиції залишаються ключовим інструментом китайської стратегії у регіоні, що дозволяє Пекіну утвердити свій вплив без прямого втручання у військові конфлікти.

5. Перспективи розвитку стратегії Китаю щодо України визначаються кількома ключовими факторами — перебігом війни, характером китайсько-російських відносин та глобальними політичними тенденціями. КНР й надалі дотримуватиметься принципів нейтралітету та обережності у політичному й військовому вимірах, прагнучи позиціонувати себе як посередника у врегулюванні конфлікту. Основний акцент Китаю буде на економічній співпраці з Україною. Пекін зацікавлений у довгостроковому партнерстві, зокрема через інвестиції в інфраструктуру, енергетичний сектор, логістику, аграрний комплекс і цифрові технології. Це дозволяє Китаю одночасно зміцнювати свій економічний та політичний вплив у Євразійському регіоні і формувати стабільні взаємини з обома сторонами конфлікту. Китай демонструє готовність брати активну участь у відновленні України після завершення війни. Це стосується насамперед реконструкції транспортної та енергетичної інфраструктури, модернізації логістичних коридорів і відновлення ключових промислових секторів. Такий підхід відповідає прагненню КНР розширювати економічний вплив у регіоні, одночасно створюючи можливості для української економіки та посилення довгострокового партнерства. Політична стратегія Китаю у цьому контексті залишатиметься багатовекторною. Пекін прагне зберегти баланс між Заходом і Росією, підтримуючи дипломатичні відносини зі США та ЄС і одночасно утримуючи партнерство з Москвою. Це дозволяє Китаю діяти незалежно, зберігаючи імідж відповідальної глобальної держави та посередника у конфліктних ситуаціях. Таким чином, стратегія КНР щодо України у перспективі буде гнучкою, прагматичною та багатовекторною. Китай поєднує економічні інтереси з політичною обережністю, активно

планує участь у відновленні країни після війни, і водночас прагне закріпити свій вплив у регіоні. Для України співпраця з Китаєм створює значні можливості для економічного розвитку та відновлення, але потребує уважного балансування між інтересами КНР, Росії та західних партнерів. Такий підхід демонструє готовність Пекіна будувати стратегію на довгострокову перспективу, орієнтуючись на стабільність, мирне врегулювання конфліктів і взаємовигідну співпрацю.

6. Потенційні напрями поглиблення українсько-китайського співробітництва свідчать, що між двома країнами зберігається значний економічний і технологічний потенціал. Перспективними є сфери торгівлі, інвестицій, аграрного сектору, логістики, енергетики та високих технологій. Поглиблення співпраці можливе за умови збалансованої зовнішньої політики України та готовності Китаю діяти прозоро й із повагою до українського суверенітету. Розвиток партнерства в майбутньому залежатиме від геополітичної ситуації та від того, наскільки Пекін буде готовий підтримувати практичні проєкти, не відходячи від своєї політики нейтралітету.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агенція Сінхуа. Китайсько-українські відносини на сьогоднішньому етапі (огляд «Сінхуа») [Електронний ресурс]. – 2017. – Режим доступу: <https://ukrainian.cri.cn/841/2017/02/04/2s47635.htm>. – Дата звернення: 10 жовтня 2025.
2. Бондаренко Володимир, Лі Цзя. Проблеми та пріоритетні напрямки розвитку економічних відносин між Україною та КНР // Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences. – 2024. – Vol. 332, № 4. – С. 91–92. – DOI: 10.31891/2307-5740-2024-332-12. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2024-332-12>. – Дата звернення: 19 жовтня 2025.
3. Борисфен Інтел. Відносини Китаю та Росії в контексті російської військової агресії проти України // Borysfen Intel. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bintel.org.ua/nash_archiv/arxiv-regioni/arxiv-aziya/arxiv-kitaj/china-russia/. – Дата звернення: 12 жовтня 2025.
4. ВВС Українська служба. Китай не постачає зброю Росії, але допомагає обходити санкції // ВВС Українська служба. – 2025. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/c5y2np0e3xgo.amp>. – Дата звернення: 10 жовтня 2025.
5. Ван Цінпін, Хоу Тецзянь. Перспективи торговельно-економічного співробітництва між Україною та Китаєм // Business Research. – 2011. – № 4. – С. 167–172. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://sinologist.com.ua/zh/11337-2/>. – Дата звернення: 15 жовтня 2025.
6. Венгер В. Перспективи українсько-китайського співробітництва у промисловій сфері: інтереси Китаю та можливості України //

Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій. – 2025. – [Електронний ресурс]. – С. 5–8. – Режим доступу: <https://journal.eae.com.ua/index.php/journal/article/download/24/15>. – Дата звернення: 14 жовтня 2025.

7. Вишевецький Дмитро. Китайська позиція щодо війни в Україні: безпекові суперечності Європи як корінь конфлікту. – 2025. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mediafokus.com.ua/news/kitajska-poziciia-shhodo-viini-v-ukraini-bezpekovi-superechnosti-jevropi-iak-korin-konfliktu>. – Дата звернення: 19 жовтня 2025.

8. Герасимчук С., Пойта Ю. Україна-Китай після 2014 року: нова глава у відносинах. Можливості та перспективи, перепони та ризики [Електронний ресурс] / С. Герасимчук, Ю. Пойта. — Київ: Фонд Фрідріха Еберта в Україні, вересень 2018. — С. 8–13. — Режим доступу: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/14703.pdf>. — Дата звернення: 14 жовтня 2025.

9. Голод В. Погляд на майбутнє українсько-китайських відносин у короткостроковій перспективі // LB.ua. – 2022. – 26 липня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://lb.ua/blog/vita_golod/524361_poglyad_maybutnie.html. – Дата звернення: 12 вересня 2025.

10. Головка В. Китай та російська війна проти України. Динаміка жовтня 2023 // Асоціація Українсько-Китайського співробітництва. – 2023. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://aucc.org.ua/kitaj-ta-rosijska-vijna-proti-ukraini-dinamika-zhovtnja-2023/>. – Дата звернення: 30 вересня 2025.

11. Голянич Б. Геополітичний та економічний вплив російсько-української війни на китайську ініціативу «Один пояс, один

шлях» // Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент. – 2024. – Т. 14. – С. 106–121. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.31861/mediaforum.2024.14.106-121>. – Дата звернення: 7 вересня 2025.

12. Державна служба статистики України. Офіційний сайт державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>. – Дата звернення: 18 жовтня 2025.

13. Дроботюк О. Українсько-китайські торговельні відносини в умовах повномасштабної війни Росії проти України [Електронний ресурс] / О. Дроботюк // Sinologist. — 2023. — Режим доступу: <https://sinologist.com.ua/ukrayinsko-kytajski-torgovelni-vidnosynu-v-umovah-povnomasshtabnoyi-vijny-rosiyi-proty-ukrayiny/>. — Дата звернення: 18 жовтня 2025.

14. Жиронкіна В. А. Торгово-економічні відносини між Китаєм і Україною: особливості міждержавного та міжрегіонального співробітництва [Електронний ресурс] / В. А. Жиронкіна. – Київський національний лінгвістичний університет. – С. 143–146. – Режим доступу: <https://core.ac.uk/download/pdf/149246651.pdf>. – Дата звернення: 20 жовтня 2025.

15. Зеркалов Д. В. Екологічна безпека та охорона довкілля. – К. : Основа, 2012. – 514 с. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.studmed.ru/zerkalov-d-v-ekolog-chna-bezpeka-ta-ohorona-dovk-illya_70d66b20b9a.html. – Дата звернення: 5 вересня 2025.

16. Інститут ім. Роберта Ленсінга. Декларований нейтралітет Китаю проти фактичної участі у російсько-українській війні. – 2025. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://ipress.ua/articles/deklarovanyy_neytralitet_kytayu_proty_faktychnoi_uchasti_u_rosiyskoukrainskiy_viyeni_instytut_im_roberta_lensinga_371062.html. – Дата звернення: 5 жовтня 2025.

17. Кіктенко В. О. Сучасна модель російсько-китайських відносин: асиметричне стратегічне партнерство // Східний світ. – 2016. – № 2-3 (91-92). – С. 24-36. – Режим доступу: <https://doi.org/10.15407/orientw2016.02.024>. – Дата звернення: 12 жовтня 2025.
18. Козловська Л. В. Українсько-китайські відносини: відтінок української міграції та війни 2022–2025 рр. в умовах агресії рф та глобального розвитку // Державна наукова установа «Інститут модернізації змісту освіти» Міністерства освіти і науки України. – 2024. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.pdpu.edu.ua/handle/123456789/23014>. – Дата звернення: 23 вересня 2025.
19. Кондратенко О.Ю. Китайський вектор України в контексті глобальних змін / О.Ю. Кондратенко // Китайські студії. — 2021. — Вип. 2. — С. 69–75. — Режим доступу: <https://www.chinese-studies.com.ua/index.php/journal/article/view/26/23>. — Дата звернення: 15 жовтня 2025.
20. Махно О. Китайсько-російський альянс // Borysfen Intel. – 2025. – 18 березня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bintel.org.ua/publication/regions/china/kitajsko-rosijskij-alyans/>. – Дата звернення: 5 жовтня 2025.
21. МЗС Китаю закликло поважати суверенітет та територіальну цілісність усіх країн // Укрінформ. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-world/3416107-mzs-kitau-zakli-kalo-povazati-suverenitet-ta-teritorialnu-cilisnist-usih-krain.html>. – Назва з екрана. – Дата звернення: 12 листопада 2025.
22. Оксентюк А. Військова взаємодія РФ-КНР та її вплив на хід російсько-української війни // Prism UA. – 2025. – 23 квітня. – [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://prismua.org/english-military-cooperation-between-russia-and-china-and-its-impact-on-the-russia-ukraine-war/>. – Дата звернення: 22 вересня 2025.

23. Остапов Є. Зростання впливу Китаю в Україні // Мережа захисту національних інтересів «АНТС». – 2025. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ants.org.ua/zrostannya-vplyvu-kytayu-v-ukrayini/>. – Дата звернення: 3 листопада 2025.

24. Посольство КНР в Україні. Китай та російська війна проти України: динаміка жовтня 2023 року. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ua.chinaembassy.gov.cn/ydyls/201904/t20190426_3253441.htm. – Дата звернення: 15 жовтня 2025.

25. Публічна дипломатія України. Доктрина публічної дипломатії України // Публічна дипломатія України. – 2011. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://publicdiplomacy.org.ua/?p=1028>. – Дата звернення: 5 жовтня 2025.

26. РБК-Україна. Зразкова пара: як Росія залежить від Китаю і що буде, якщо Пекін кине Москву // РБК-Україна. – 2024. – 21 травня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.rbc.ua/rus/news/zrazkova-para-k-rosiya-zalezhit-vid-kitayu-1716228914.html/amp>. – Дата звернення: 10 жовтня 2025.

27. РБК-Україна. Китай заявив про готовність допомогти у післявоєнному відновленні України // РБК-Україна. — 2025. — Режим доступу: <https://www.rbc.ua/rus/news/kitay-zayaviv-gotovnist-dopomogti-pislyavoennomu-1742303728.html> — дата звернення: 07.11.2025.

28. РБК-Україна. Що ще для Росії: чію сторону обрав Китай? // РБК-Україна. — 2025. — Режим доступу: <https://www.rbc.ua/rus/news/shche-til-rosiyi-chiyu-storonu-obrav-kitayu-1742311392.html>. — Дата звернення: 07.11.2025.

29. Росія та Китай: справжня природа їхньої співпраці // Texty.org.ua. –

2024. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://texty.org.ua/fragments/112684/rosiya-ta-kytaj-spravzhnya-pryroda-yihnoyi-spivpraci-rusi/>. – Дата звернення: 30 вересня 2025.

30. Скорочений саміт ЄС–Китай як сигнал загострення геополітичної напруги // ZahidFront. – 2023. – 20 грудня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zahidfront.com.ua/news/Skorochenij-samit-YES-Kitaj-yak-signal-zagostrennya-geopolitichnoyi-napруги.html>. – Дата звернення: 5 жовтня 2025

31. Сорока Л. Білатеральні відносини України та Китаю в космічній сфері [Електронний ресурс] / Л. Сорока. – Електрон. текст. дані. – С. 133–135. – Режим доступу: <http://apnl.dnu.in.ua/tom2/30.pdf>. – Дата звернення: 14 жовтня 2025.

32. Тиравський Володимир. Як війна в Україні зміцнила стратегічне партнерство між Китаєм та Росією. – 2025. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://foreignukraines.com/2025/01/01/how-the-war-in-ukraine-strengthened-the-strategic-partnership-between-china-and-russia/>. – Дата звернення: 25 жовтня 2025.

33. Український інститут майбутнього. Війна в Україні: позиція та інтереси зовнішніх гравців. Китай. – 2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uifuture.org/publications/vijna-v-ukrayini-pozycziya-ta-interesy-zovnishnih-gravcziv/>. – Дата звернення: 12 вересня 2025.

34. Український інститут майбутнього. Українсько-китайські відносини: що означає нове перезавантаження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uifuture.org/publications/ukrayinsko-kytajski-vidnosyny-shho-oznachaye-nove-perezavantazhennya/>. – Дата звернення: 08 жовтня 2025.

35. Федь Н. Вісь «Росія–Білорусь–Китай»: стан відносин і перспективи

- розвитку // Рада зовнішньої політики «Українська призма». – 2025. – 12 вересня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://prismua.org/234562-2/>. – Дата звернення: 18 вересня 2025.
36. Шчербата М., Цюй Т. Зовнішньоекономічні відносини України та Китаю в аграрній сфері [Електронний ресурс] / М. Шчербата, Т. Цюй. — Електрон. текст. дані. — Режим доступу: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42835/1/Shcherbata%20Maryna.%20Ou%20Tongshan.pdf>. — Дата звернення: 14 жовтня 2025.
37. Ярошенко Є., Перебийніс В. Місце України в глобальних стратегіях Китаю // Міжнародний Центр Перспективних Досліджень. – 2015. – С. 16–17. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.icps.com.ua/assets/uploads/images/files/china_mesto_s.pdf. – Дата звернення: 15 жовтня 2025.
38. Яценко О. М. Торговельно-економічне співробітництво України та Китаю: можливості та загрози // Україна-Китай. – 2019. – № 1 (15). – С. 52–54. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d991db7f-a94a-4d43-88cf-5ab6874d662b/content>. – Дата звернення: 08 жовтня 2025.
39. Яструбський М., Чжунцзюнь В. Особливості та тенденції розвитку економічної та торговельної співпраці між Китаєм та Україною в рамках ініціативи “Один пояс, один шлях” [Електронний ресурс] // Київський економічний науковий журнал. – 2023. – № 1. – С. 93–102. – Режим доступу: <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2023-1-12>. – Дата звернення: 16 жовтня 2025.
40. *Analysis of the current situation of agricultural trade development between China and Ukraine* [Електронний ресурс] // *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*. – 2020. – С. 32–36. – Режим доступу: <https://ageconsearch.umn.edu/record/302966/?v=pdf>. – Дата звернення: 22 жовтня 2025.

41. Andersson Patrik, von Essen Hugo, Bohman Viking. *China's and Russia's Narratives on the War Against Ukraine* // Swedish Institute of International Affairs. – 2023. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ui.se/globalassets/ui.se-eng/publications/sceeus/chinas-and-russias-narratives-on-the-war-against-ukraine.pdf>. – Дата звернення: 25 жовтня 2025.
42. Andrieu Pierre. *China-Russia Relations Since the Start of the War in Ukraine* // Asia Society Policy Institute. – 2025. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://asiasociety.org/policy-institute/china-russia-relations-start-war-ukraine>. – Дата звернення: 19 жовтня 2025.
43. Associated Press. *China's Xi Criticizes Sanctions at Meeting of BRICS Nations* // Associated Press. – 2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://apnews.com/article/russia-ukraine-putin-jair-bolsonaro-beijing-d13c56ed449bd2570fe224bc316d6d24>. – Дата звернення: 25 жовтня 2025.
44. Bele Darko, Weis Lidija, Maher Nevenka (ред.). *Sustainable development under the conditions of European integration*. – Ljubljana: VŠPV, Visoka šola za poslovne vede, 2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/15645/1/Монографія%20колективна_Comparative%20analysis%20of%20future%20preschool%20teacher%20training%20in%20foreign%20education_Dychkivska%20I.%2C%20Uliukaeva%20I. 2020.pdf. – Дата звернення: 3 листопада 2025.
45. *China's Response to War in Ukraine* // Asian Survey. – 2022. – Vol. 62, Iss. 5–6. – P. 751–781. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://online.ucpress.edu/as/article/62/5-6/751/194331/China-s-Response-to-War-in-Ukraine>. – Дата звернення: 25 жовтня 2025.
46. Cook Ian, Petrequin Sylvie, Moritsugu Ken. *China rejects sanctions as Ukraine war tops summit agenda* // Associated Press. – 2022. – [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://apnews.com/article/russia-ukraine-business-beijing-economy-europe-f904dfdf7f17cf1259b34d91d226d353>. – Дата звернення: 25 жовтня 2025.

47. Datskevych Natalia. *It's official: China is Ukraine's largest trading partner* // Kyiv Post. – 2019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://archive.kyivpost.com/business/its-official-china-is-ukraines-largest-trading-partner.html>. – Дата звернення: 15 жовтня 2025.

48. Elmalı Burak. *Understanding China's Position Towards the War in Ukraine: Lessons for a 'Superpower to-be'* // TRT World Research Centre. – 2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://researchcentre.trtworld.com/wp-content/uploads/2022/05/China-Russia-Ukraine-War.pdf>. – Дата звернення: 25 жовтня 2025.

49. Feng John. *China Gives Clearest Support for Russia's Invasion of Ukraine So Far* // Newsweek. – 2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.newsweek.com/china-russia-ukraine-support-li-zhanshu-yuyacheslav-volodin-1742731>. – Дата звернення: 25 жовтня 2025.

50. [Foreign Ministry Spokesperson Wang Wenbin's Regular Press Conference on February 25, 2022] // Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.fmprc.gov.cn/eng/xw/fyrbt/202405/t20240530_11347232.html. – Назва з екрану. – Оновлено: 25 лютого 2022. – Дата звернення: 15 жовтня 2025.

51. Garcia Z., Modlin K. D. *Sino-Russian Relations and the War in Ukraine* // Parameters. – 2022. – Vol. 52, No. 3. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3165&context=parameters>. – Дата звернення: 30 вересня 2025.

52. Jeon Suyeon. *A Study on the Chinese Government's Position in the Russia-Ukraine War: 러-우 전쟁에 대한 중국 정부의 입장 분석*. – 2024. // S-Space (Seoul National University). – [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <https://s-space.snu.ac.kr/handle/10371/215091>. – Дата звернення: 25 жовтня 2025.

53. Kusa Iliya. *China's Strategic Calculations in the Russia-Ukraine War* // Wilson Center. – 2024. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/chinas-strategic-calculations-russia-ukraine-war>. – Дата звернення: 15 жовтня 2025.

54. Lau Stuart. *China's Xi gives most direct backing to Putin since invasion* // Politico. – 2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.politico.eu/article/china-xi-give-most-direct-backing-putin-invasion-ukraine/>. – Дата звернення: 25 жовтня 2025.

55. Ministry of Foreign Affairs of the People's Republic of China. 中华人民共和国外交部网站 // 中华人民共和国外交部. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.mfa.gov.cn/web/system/index_17321.shtml. – Дата звернення: 19 жовтня 2025.

56. Noboa R. *China's role in the invasion of Ukraine and the consequences of the war for Beijing* // Global Affairs. – 2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://en.unav.edu/web/global-affairs/china-s-role-in-the-invasion-of-ukraine-and-the-consequences-of-the-war-for-beijing>. – Дата звернення: 5 вересня 2025.

57. Renmin Ribao [People's Daily]. 人民日报 // 人民网. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://paper.people.com.cn/rmrb/html/2022-04/16/nw.D110000renmrb_20220416_5-01.htm. – Дата звернення: 25 жовтня 2025.

58. Reuters. *China's business and economic interests in Ukraine* // Reuters. – 2022. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.reuters.com/business/autos-transportation/chinas-business-economic-interests-ukraine-2022-02-23/>. – Дата звернення: 15 жовтня 2025.

59. Shakhanova G. *Sino-Russian rapprochement after Russia's invasion of*

Ukraine // The Pacific Review. – 2024. – Vol. 37, No. 2. – С. 215–217. – [Електронний ресурс]. – DOI: 10.1080/09512748.2024.2368227. – Дата звернення: 20 вересня 2025.

60. StopCor. *Китай підтвердив готовність сприяти відновленню України після війни // StopCor*. — 2025. — Режим доступу: <https://www.stopcor.org/ukr/section-uaneews/newsamp-kitaj-pidtverdiv-gotovnist-spriyati-vidnovlennyu-ukraini-pislya-vijni-18-03-2025.html>. — Дата звернення: 07.11.2025.

61. Wei Lingling, Sha Hua. *China's Xi fails to endorse Putin over Ukraine in call with Russian leader // The Wall Street Journal*. – 2022. – [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://www.wsj.com/world/china/chinas-xi-fails-to-endorse-putin-over-ukraine-in-call-with-russian-leader-11655299293>. – Дата звернення: 25 жовтня 2025.

62. Zhao Huasheng. *Explaining China's Reaction to the Russia–Ukraine Crisis // China International Strategy Review*. – 2023. – Vol. 5, № 1. – С. 24–46. – DOI: 10.1007/s42533-023-00129-2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://link.springer.com/article/10.1007/s42533-023-00129-2#citeas>. – Дата звернення: 25 жовтня 2025.

63. Zhao Xiru. *China's Discursive Strategic Neutrality Position in the Russo-Ukrainian War: Insights from China's Strategic Narratives // Journal of Contemporary China*. – 2025. – С. 1–18. – DOI: 10.1080/10670564.2025.2479019. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://doi.org/10.1080/10670564.2025.2479019>. – Дата звернення: 20 жовтня 2025.

64. Zvarych R. Ye., Linhai W. *China's trade relations with Ukraine // Інноваційна економіка*. – 2024. – № 1. – [Електронний ресурс]. – Режим

доступу: <http://188.190.33.55:7980/jspui/handle/123456789/13793>. – Дата
звернення: 29 вересня 2025.

АНОТАЦІЯ

Лошак П. В. Стратегія КНР щодо України в умовах російсько-української війни (магістерська робота). Харків: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2025. 87 с. (рукопис).

Кваліфікаційна робота магістра присвячена дослідженню особливостей стратегії Китайської Народної Республіки щодо України в умовах російсько-української війни.

Визначено основні принципи зовнішньої політики Китаю, проаналізовано ключові підходи Пекіна до конфлікту та механізми формування його офіційної позиції. Розглянуто структуру стратегічних інтересів КНР у Східній Європі та їхній вплив на український напрям зовнішньої політики.

Розглянуто українсько-китайські відносини в умовах війни; проаналізовано ключові економічні, політичні та гуманітарні ініціативи КНР, спрямовані на взаємодію з Україною; визначено роль китайської стратегії у формуванні позиції Пекіна щодо післявоєнного відновлення України та потенційного посилення співпраці.

Ключові слова: стратегія КНР, зовнішня політика Китаю, російсько-українська війна, українсько-китайські відносини, геополітика Китаю.

ANNOTATION

Loshak P. V. China's Strategy Towards Ukraine in the Context of the Russian-Ukrainian War (Master's thesis). Kharkiv: V. N. Karazin Kharkiv National University, 2025. 87 p. (manuscript).

The master's qualification thesis is devoted to examining the specific features of the strategy of the People's Republic of China towards Ukraine in the context of the Russian-Ukrainian war.

The study identifies the main principles of China's foreign policy, analyses Beijing's key approaches to the conflict, and explores the mechanisms shaping its official position. The structure of the PRC's strategic interests in Eastern Europe and their influence on the Ukrainian dimension of Chinese foreign policy is also examined.

The thesis analyses Ukrainian-Chinese relations during the war and reviews the key economic, political, and humanitarian initiatives of the PRC aimed at engaging with Ukraine. It further determines the role of China's strategy in shaping Beijing's position on Ukraine's post-war reconstruction and assesses the prospects for strengthening bilateral cooperation.

Keywords: China's strategy, China's foreign policy, Russian-Ukrainian war, Ukrainian-Chinese relations, China's geopolitics.

ВІДГУК

керівника кваліфікаційної роботи магістра
2-го курсу групи УВ-61 денної форми навчання
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
освітньо-професійної програми
«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»
ННІ «Каразінський інститут міжнародних
відносин та туристичного бізнесу»
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
Лошака Павла Вікторовича
на тему «Стратегія КНР щодо України в умовах російсько-української війни»

1. Актуальність теми кваліфікаційної роботи.

Робота є науковим дослідженням, яке присвячено актуальній темі – «Стратегія КНР щодо України в умовах російсько-української війни». Стратегія Китаю стосовно України в умовах російсько-української війни вирізняється прагненням дотримуватися формального нейтралітету за одночасного просування власних глобальних цілей, зокрема зміцнення статусу міжнародного посередника та захисту економічних інтересів. Китайська Народна Республіка займає обережну й збалансовану позицію, уникаючи прямої підтримки будь-якої зі сторін конфлікту, проте розглядає війну як можливість посилити свій імідж на міжнародній арені шляхом ініціювання альтернативних миротворчих пропозицій. Водночас сучасна політика Китаю щодо війни в Україні здебільшого має опосередкований характер, оскільки формується передусім у ширшому контексті глобальних політичних процесів, а не зосереджується безпосередньо на українському питанні.

2. Позитивні аспекти в роботі стосуються системності та послідовності викладення матеріалу щодо розкриття обраної теми «Стратегія КНР щодо України в умовах російсько-української війни». За структурою робота послідовно розкриває зміст і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку використаних джерел. В роботі досліджено розглянуто та проаналізовано ключові стратегічні пріоритети України та КНР та досліджено потенційні напрями поглиблення українсько-китайського співробітництва. Висновки дослідження є обґрунтованими та розкривають поставлену мету і завдання, визначені в роботі. Кваліфікаційна робота є комплексним самостійним

дослідженням.

3. Недоліки роботи.

В тексті роботи є окремі граматичні, орфографічні та синтаксичні помилки і неточності, але вони не впливають на якість та повноту дослідження, проведеного в кваліфікаційній роботі. Питання, визначені в роботі, розкрито, але не вистачає більш поглибленого дослідження як теоретичної, так і практичної бази з зазначеної теми.

4. Загальний висновок і оцінка кваліфікаційної роботи, присвоєння кваліфікації.

Загальна оцінка кваліфікаційної роботи Лошака Павла Вікторовича позитивна, відповідає вимогам, що висуваються до кваліфікаційних робіт на рівні магістра зі спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» і може бути допущена до захисту на засіданні екзаменаційної комісії, а її автор, Лошак Павло Вікторович, гідний присвоєння кваліфікації магістра з міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій.

Керівник кваліфікаційної роботи,

кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри міжнародних відносин,
ННІ «Каразінський інститут міжнародних
відносин та туристичного бізнесу»
ХНУ імені В. Н. Каразіна

Олена ФАЙЄР

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу магістра
2-го курсу групи УВ-61 денної форми навчання
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»
освітньо-професійної програми

«Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

ННІ «Каразінський інститут міжнародних
відносин та туристичного бізнесу»

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

Лошака Павла Вікторовича

на тему «Стратегія КНР щодо України в умовах російсько-української війни»

Стратегія Китаю щодо України в умовах російсько-української війни характеризується прагненням зберегти нейтралітет, одночасно просуваючи свої глобальні амбіції, зокрема роль міжнародного посередника, та захищаючи свої економічні інтереси. КНР займає виважену позицію, яка не підтримує жодну зі сторін, але намагається використати війну для зміцнення свого іміджу на світовій арені, пропонуючи власні мирні плани. На сьогоднішній день китайська політика у контексті війни в Україні в цілому не стосується безпосередньо України, а більше розглядається через призму міжнародної політики.

У роботі визначено мету та завдання, які розкриваються в першому, другому та третьому розділах роботи. У першому розділі роботи – Загальні засади дипломатичної політики КНР в контексті російсько-української війни – надана загальна характеристика позиції офіційного уряду КНР до російсько-української війни та визначені основні політичні та економічні інтереси Китаю щодо України.

У другому розділі роботи – Китайсько-російські відносини та їхній вплив на Україну – розглянуті китайсько-російські відносини та їхній вплив на український контекст та проаналізовано торгівельно-економічну взаємодію Китаю з Україною в період 2014-2025 рр.

У третьому розділі роботи – Перспективи розвитку стратегії Китаю щодо України – розглянуто та проаналізовано ключові стратегічні пріоритети України та КНР та досліджено потенційні напрями поглиблення українсько-китайського співробітництва.

Висновки, отримані автором в процесі виконання кваліфікаційної роботи в певній мірі розкривають поставлену мету та завдання. Список використаних джерел повним і містить національні та іноземні джерела.

Робота є комплексним, самостійним дослідженням. За результатами кваліфікаційної роботи можна зробити висновок, що автор пропрацював вказані джерела, показав достатній рівень підготовки та знань з обраної теми, вміння самостійно аналізувати матеріал, робити висновки та узагальнення. Питання, визначені в роботі, розкрито, але не вистачає більш поглибленого дослідження як теоретичної, так і практичної бази з зазначеної теми. Однак, це не впливає на цілісність роботи.

В цілому, кваліфікаційна робота магістра «Стратегія КНР щодо України в умовах російсько-української війни» заслуговує на позитивну оцінку, а її автор, Лошак Павло Вікторович, гідний присвоєння кваліфікації магістра з міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій.

Рецензент:

Кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
начальник науково-дослідницького сектору
університету

Арсен ІСАЄВ

Підпис Ткачова А.
Свідчую Підч.
Нач.ВК Р.
«05» К. 2025 р.